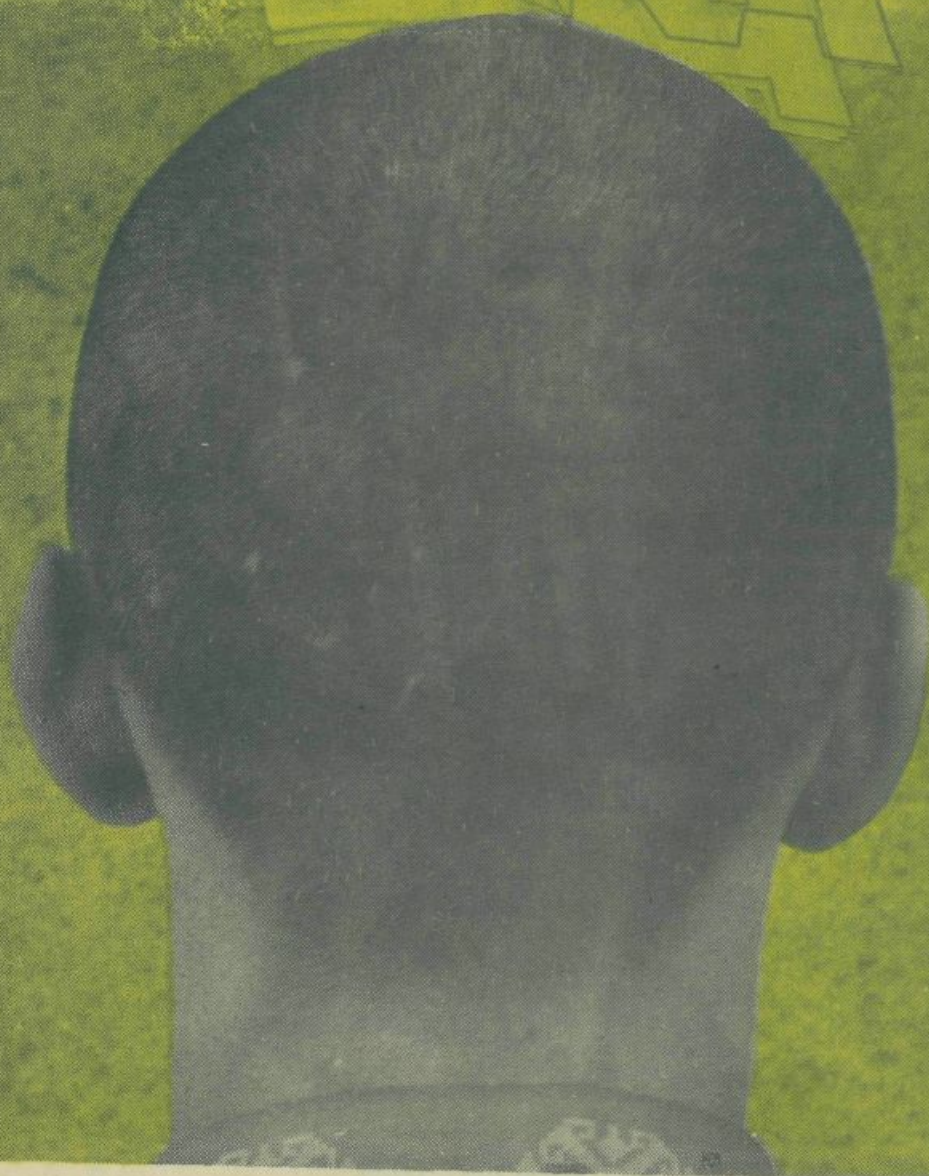

ŠTEVILKA 4 LETNIK XXIII CENA 1 DINAR

LJUBLJANA, 10 DECEMBRA 1973

OCENA RAZMER, V KATERIH JE DELALA TRIBUNA

V skladu s stališčem seje sveta Tribune z dne 7.11.1973 in 22.11.1973 dajemo naslednjo informacijo in oceno razmer, v katerih je delala Tribuna od jeseni 1973 do danes.

Najprej je potrebno poudariti, da so za neurejen potek izhajanja Tribune odgovorni IO SŠ LVZ, skupno računovodstvo SŠ LVZ in uredništvo Tribune.

1. Uredništvo Tribune je bilo seznanjeno s sklepom poslovnega odbora pri SŠ iz junija 1972, da je Tribuni za leto 1972 RISK prek Skupnosti študentov LVZ dodelil dotacijo v višini 100.000,00 din;
2. Uredništvo Tribune je poznalo sklep skupščine SŠ LVZ iz decembra 1972, da Tribuna lahko pred delitvijo sredstev v letu 1973 dvigne pri IO SŠ LVZ največ 50 % akontacije na dotacijo iz leta 1972;
3. V.d. glavnega urednika Tribune je za sejo sveta Tribune 23. 11. 1972 pripravil predračun za leto 1973 v višini 815.400,00 din. 10. 2. 1973 je Tribuna predračun zmanjšala na 481.000,00 din, predvsem zaradi nižjih stroškov tiska po zamenjavi tiskarne. Neskladnost med sklepi (1,2) in željami (predračun za leto 1973) oziroma pričakovanji je očitna. Ne glede na vse druge okoliščine moramo ugotoviti, da je uredništvo Tribune pri izdajanju številkih izhajalo iz predračuna in skorajda ni upoštevalo višine dotacije SŠ LVZ iz leta 1972. Razen tega pa je bilo tudi pričakovati, da se drugi viri dohodkov ne bodo (bistveno) povečali.

Glede na to izhodišče moremo odnos Tribune do urejanja in izdajanja številkih oceniti kot neodgovoren, finančna sredstva še zdaleč niso bila zagotovljena. Razen tega s strani uredništva Tribune ni bil svetu Tribune pa tudi javnosti ne natančno predložen finančni položaj, tako da svet Tribune in tudi za izhajanje Tribune zainteresirana javnost o finančnem problemu (!) do jeseni 1973 pravzaprav niso razpravljali, razen 18. junija 1973, ko je svet Tribune priporočil IO SŠ LVZ, da v letu 1973 Tribuni v celoti dodeli v predračunu predvideno vsoto 256.000,00 din.

Svet Tribune se je odločil, da bo spoštoval sklep skupščine Skupnosti študentov LVZ iz leta 1971 glede pristopa k skupnemu računovodstvu SŠ LVZ. Tribuna je sem pristopila po odločbi predsednika SŠ LVZ 16. 2. 1973. Pogoji, ki sta jih postavila svet in uredništvo Tribune na seji 10. 2. 1973, so bili strokovnost in ekspektivnost dela skupnega računovodstva, poseben žiro račun za Tribuno, jasno vodenje finančnih poslov, upoštevanje specifičnosti dejavnosti Tribune in želja uredništva ter pravočasno obveščanje uredništva Tribune o vsaki nastali spremembi oziroma (neprimerni) finančni situaciji.

Četudi ne damo ocene o strokovnosti uslužbencev skupnega računovodstva, pa moramo ugotoviti, da so vsi ostali pogoji (zahteve), ki jih je ob pristopu k skupnemu računovodstvu postavil svet Tribune (in ki so bili obljubljeni tako na sami skupščini SŠ LVZ kot s strani IO SŠ in računovodstva pri IO SŠ LVZ), ostali v glavnem nerealizirani, kar je seveda pripomoglo k neurejeni in zamegljeni finančni situaciji Tribune. Dostop do informacij o finančnem stanju je postal praktično nemogoč. Na podlagi takšnega stanja je popolnoma razumljivo, da je prišlo do zmede in nestrpnosti, kar je odstranilo še zadnje možnosti za normalen razgovor. Zato je uredništvo Tribune s 1. oktobrom 1973 izstopilo iz skupnega računovodstva, čeprav je bilo vedno pripravljeno pristopiti v skupno računovodstvo, ki bi zagotavljalo realizacijo želja oz. zahtev.

V nastanku, razvoju in še nezaključenem epilogu celotnega problema pa je bilo ves čas odločno ravnanje IO SŠ LVZ. Menimo, da je glede materialne in politične odgovornosti do TRIBUNE IO SŠ LVZ bistveno pripomogel k razvoju dogodkov. Skupščina SŠ LVZ je decembra 1972 sklenila (pa tudi v statutu SŠ LVZ tako piše), da se mora čim pogosteje sestajati, da bi lahko demokratično, javno in pravočasno razreševala sprotne in globalne probleme ter naloge v Skupnosti študentov, vključno z delitvijo sredstev specializiranim organizacijam in IO-ju.

To pomeni, da bi prva skupščina po volilni skupščini morala biti najpozneje v začetku marca, tam in takrat bi se morali (!) odločiti o delitvi finančnih sredstev. Druga skupščina bi morala biti najkasneje v juniju. Dejstvo pa je, da je bila prva skupščina SŠ

LVZ po volilni skupščini, ki je bila v decembru 1972, šele v letošnjem oktobru!

Ne bomo razpravljali o političnih implikacijah tovrstnega izvrševanja sklepov skupščine SŠ in statuta za celotno Skupnost študentov, ampak ostanimo samo pri tem, kakšne posledice je imelo to malomarno in neodgovorno ravnanje IO SŠ LVZ za Tribuno. Pustiti Tribuno celo leto (!) brez odgovora (ob neurejenem poslovanju skupnega računovodstva) na vprašanje o realizaciji predračunpomeni sprejeti danes vso materialno in politično odgovornost, ki iz odgovora izhaja! Akontacije, ki jih je IO SŠ LVZ dajal Tribuni na račun dotacij za leto 1973, so predstavljale, gledano v smislu dosedanjega razmišljanja tega poročila, manipulacijo zavesti uredništva Tribune v smeri pričakovanja realizacije predračuna (256.000,00 din). Na skupščini SŠ je Tribuna dobila le 170.000,00 din, kar je za 86.000,00 din manj, kot je Tribuna po predračunu pričakovala. Olajševalna okoliščina, da je SŠ LVZ dobila praktično enako visoko dotacijo kot v lanskem letu, a dotacija Tribuni se je iz teh sredstev bistveno zvišala (a za normalno izhajanje še vedno ne dovolj), se podre ob malomarnem in neodgovornem zavlačevanju skupščine, ki bi za normalno izhajanje Tribune morala biti že spomlad. Ignorantski odnos IO SŠ LVZ do sveta Tribune, zlasti pa „samoiniciativnost“ se kaže v tem, da je IO SŠ LVZ pripravil v skladu z novim zakonom o tisku Temeljno vsebinsko zasnovo Tribune in Akt o ureditvi izdajateljskih razmerij med SŠ LVZ in Tribuno, ki opredeljuje tudi nov svet. Do danes za pripravo ter izvedbo omenjenih materialov polnoveljavno soodgovornega sveta Tribune o vsem tem ni nihče obvestil; predsednik sveta Tribune ni bil niti vabljen na skupščino, ki je o teh materialih razpravljala in jih sprejela.

Na koncu moramo pokazati še na neodgovoren nastop (jeseni letos) dela članov izdajateljskega sveta Tribune v svetu. Kar dva sestanka sveta, in to v začetku novega letnika, ko je potrebno sprejeti oziroma potrditi novo uredništvo, izdelati oziroma se dogovoriti za konceptualno zasnovo časopisa Tribune, sta bila nesklepčna! Na podlagi tega je izdajateljski svet predlagal, da se zaradi nepriznanosti (2 krat neopravičeno) na sestankih sveta te člane suspendira. Nato bo svet organizaciji, katere delegat je ta neodgovorni član, predlagal, da razpravlja o članovi odgovornosti in ga nato odpokliče oziroma zamenja. Seveda je tudi to močno vplivalo na neurejeno situacijo okrog Tribune.

IZDAJATELJSKI SVET TRIBUNE

FINANČNO POROČILO OD 1. 1. 1973 DO 31. 10. 1973

DOHODKI:	
Saldo iz 1972	2.722,00
dotacije: IO-RISK – redne	170.000,00
dotacije: IO-RISK – izredne	20.000,00
dotacije: kult.skup.Slov.	80.000,00
lastni dohodki	28.895,00
izredni dohodki	16.708,00
dotacija za l. 1972	61.450,00
Skupaj dohodki:	379.775,00

IZDATKI:	
honorarji-avtor.,ured.,OD	132.771,00
stroški tiska	193.923,00
pis.mat.,časopisi	12.421,00
PTT (telefon, poštnina)	6.490,00
prov.,tipk.,pot.stroški	9.641,00
izdatki iz preteklih let	61.175,00
regres, družb. preh.	920,00
Skupaj izdatki:	417.341,00

Neplačani računi – dolg: 37.354,00

Predračun za pet številkih Tribune
 Za pet številkih Tribune, ki bi morale iziti še do konca leta 1973, potrebujemo še: 88.650,00. Številka mora imeti 16 strani.

Specifikacija za eno številko:	
Tisk	9.000,00
ekspedit	600,00
poštnina	350,00
avtor, in ured. hon.	6.000,00
drugi stroški (tel.,	1.800,00
pis. mat. OD, pot. str.)	17.750,00
Skupaj:	17.750,00 x 5 = 88.750,00

TRIBUNA
študentski list
izdaja IO SŠ LVZ

glavni urednik
CENE FILIPIČ

odgovorni urednik
MLADEN ŠVARC

pomočnik odg. urednika
DAVID PLUT

uredništvo
ANDREJ ALBREHT
UROŠ JANKO
BLAŽ OGOREVC
JOŽE VOGRINC
IVAN VOLARIČ
MARJETICA VRHUNC

likovni in tehn. urednik
EDI STEFANČIČ

sodelavci
VALČI ŠKRBEČ
(soc.-ek. problematika)

lektor
BORA ZLOBEC-JURČIČ

izdajateljski svet
BOŽIDAR DEBENJAK
PAVLE GANTAR
FRANC JAKOPIN
SONJA LOKAR
JURE MIKUŽ
(predsednik)
BORIS MUŽEVIČ
GORAZD SANCIN
PRIMOŽ ŽAGAR

Uredništvo in uprava: Trg revolucije 1/II - soba 86, Ljubljana; telefon 21-280. Tekoči račun 50101-678-47420. Tiska tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Letna naročnina 25,00 din. Poštnina plačana v gotovini. Rokopisov ne vračamo. Oproščeno temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421-1/72.

NOVA TRIBUNA

UVODNIK

NOVA TRIBUNA

Torej nova Tribuna. Ne v novi obliki, temveč z novo vsebino. K vsemu temu nas je prisilila kriza tako prejšnjega uredništva kot prejšnje finančne situacije, ki smo jo seveda podedovali. Tribuna je začela to študijsko leto tako, da je na prvo mesto postavila vprašanje svoje eksistence. Ne kaj preveč rožnata finančna situacija nikakor ni bila in tudi ni v "rokah uredništva", njegova skrb je namreč kreacija časopisa.

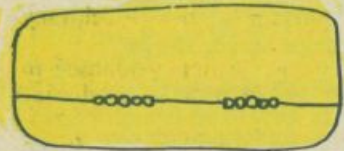
Toda - Tribuna spet izhaja. Sedaj je treba predložiti le še koncept delovanja novega uredništva. Tribuna je v prejšnjih letih napravila vso pot, ki jo je imelo tudi študentsko gibanje. Degradacija Tribune iz časopisa v center politične moči je s propadom gibanja, na katerega se je navezovala, nujno privedla do zloma take koncepcij Tribune. Edino, kar bi nam še preostalo, bi bila nostalgija po gibanju. Od tod do dogmatizma pa je samo še korak. Zato lahko izhajamo šele iz časovno razumljene kritike tega gibanja, šele iz premišljanja takega stanja.

To pomeni, da smo del naše samoupravne socialistične družbe. Kot glasilo študentov se vključujemo v graditev samoupravnih odnosov. Da to zagotovimo, moramo omogočiti iniciativnost, odprtost, kritičnost, širino.

Kaj je s tem mišljeno? Gre za to, da se bo Tribuna naslonila na vso študentsko populacijo, ne pa samo ~~na nekakšno imaginarno jedro~~ in pretežno na filozofsko fakulteto kot neko imaginarno jedro. Gre za počasno, toda temeljno spremembo; za začetek - struktura redakcije. Iniciativnost naj bi pomenila možnost za ustvarjalno komunikacijo znotraj študentske populacije v navezavi na družbeno problematiko. Upamo si pisati o stvareh in pisali bomo resnično, kar pomeni objektivno.

NOVA TRIBUNA

Ze več let je na ljubljanski univerzi enoten sklad postelj v študentskih domovih v Ljubljani. Trenutno ima 2671 postelj. Vanj spadajo vse postelje v študentskem naselju, dom na Gerbičevi, Akademski kolegij ter dom na Ilirski ulici. Izvzet je dom Fakultete za politične vede, sociologijo in novinarstvo ter letos izgrajeni dom Višje šole za zdravstvene delavce. Komisija že več let dela po enotnih kriterijih, ki pa so se letos poostriili zaradi pomanjkanja prostora v študentskih domovih. V študentski dom je bil sprejet vsak študent, katerega dohodek na družinskega člana ni presegal 900 dinarjev (sprejem pod A) ali 1.000 dinarjev (sprejem pod B). Vsi ostali prosilci pa so bili odklonjeni zaradi preseženega cenusa. Letos je za sprejem v študent

deske domove prosilo 1075 študentov; od tega je bilo 320 prosilcev odklonjenih. Kot razlog za odklonitev velja poleg cenusa še, da je študent iz druge republike pa vpisuje smer študija, ki bi jo lahko vpisal tudi v svoji republiki, in oddaljenost od Ljubljane. Od 755 ugodnih rešitev je bilo sprejetih 420 brucov pod A in 50 pod B ter 236 prosilcev iz višjih letnikov pod A in 49 pod B. Da bi rešili zagate, ki nastanejo ob iskanju postelje v študentskih domovih, je komisija sklenila in predlagala upravi študentskih domov, da se najprej vselijo vsi začetniki in šele v novemburu naj se začnejo vseljevati prosilci iz višjih letnikov. Po prvih vesteh pa akcija ni stekla ravno tako, ker velja med študenti, ki že stanujejo v študentskih domovih, nepisano pravilo, da imajo tisti iz višjih letnikov prednost. Vse preveč pa pozabljamo, da ti študenti že nekeje stanujejo in bodo laže počakali mesec ali dva, da bo tu tudi zanje prosta postelja, kot novinci, ki prihajajo v Ljubljano v pričakovanju, da jih čaka postelja v študentskem domu, in sploh ne vedo za postopek vseljevanja. Za podaljšanje bivanja v študentskih domovih je zaprosilo 153 absolventov s pretečenim stažem. Izmed teh je komisija pozitivno odobrila 64 prošenj. Pri teh prosilcih je upoštevala čim krajši čas, ki je potreben do diplome. Kot kriterij je veljalo, da ima tak absolvent največ dva izpita in diplomu, poleg tega pa še oddaljenost od Ljubljane in nujnost stika s fakulteto in mentorji. Za spregled pogojev je zaprosilo 105 študentov, od tega je komisija dovolila podaljšanje bivanja 37 študentom. Prvič letos pa so morali vsi stanovalci študentskih domov ponovno predložiti potrdilo o premoženjskem stanju in potrdilo o družinski skupnosti. Ker vemo, da se razmere v družinah spreminjajo (en otrok doštudira itd.) in ker med študenti krožijo govorice, da stanuje v študentskih domovih marsikdo neupravičeno, se je zdela komisiji potrebno, da malo „prečese“ tudi vse, ki mislijo, da so si svojo posteljo že zagotovili za ves čas študija. Takih grešnikov je bilo le 20, a je verjetno marsikdo še vedno prinesel lažne podatke. Niso le iz trte zvite govorice, da so v študentskih domovih sinovi direktorjev, saj si človek le težko predstavlja, od kod študentu denar za avto, ki jih v okolici naselja ni tako malo! Nekateri študenti tudi neverjetno mnogo trošijo in zato se upravičeno sprašujemo,

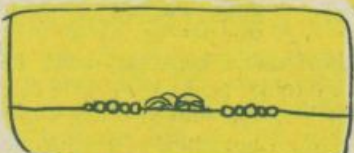
kako pa to možno, ko pa so vsi stanovalci študentskih domov iz tako slabo situiranih družin. Seveda so pri neresničnih podatkih krive mnogo delovne organizacije, ki vpisujejo v formularje neresnične podatke o osebnem dohodku, in tudi verjetno davčne uprave, ki izdajajo potrdila o premoženjskem stanju družine. Kako rešiti te probleme, ni enostavna zadeva. Morali bi biti sami med seboj toliko solidarni, da bi tisti, ki imajo možnost plačevanja privatne sobe, ne prosili za sprejem v študentski dom z neresničnimi potrdili. In ne nazadnje bi morali sami študenti prijaviti kolege, ki neupravičeno stanujejo v domu ali pa stanujejo na tuje ime. Vsi študenti bi morali ob tem pomisliti na to, da je v Ljubljani veliko pomanjkanje študentskih postelj in da bistvenega izboljšanja v najkrajšem času ne moremo pričakovati.

Valči Škerbec

SKUPŠČINA SKUPNOSTI ŠTUDENTOV LVZ

2. 10. 1973 je bila skupščina SŠ LVZ.

Skupščina je bila razgibana kot v starih dobrih časih. Zlobni ljudje bi

rekli, da so po zbornični dvorani hodili hipiji s Filozofske ali pa ležali po tleh in jedli sendviče. No res pa je, da je prevladoval na FF nenavadno mnenje o izbiri in pri štetu delegatov za skupščino. Vendar pa je bila skupščina tudi po drugi strani izredno bleščeča – po dolgih letih se je udeležilo tudi vodstvo Univerze – na skupščini sta bila prorektor prof. Sedlar in predsednik univerzitetnega sveta prof. Kobe! Pozneje se je pokazalo, da njun prihod ni bil le formalen, ampak precej vsebinski.

Ko že govorimo o vsebini, bilo je je kar precej. Predvsem pri razpravi o tetah o idejnopoličnih vprašanjih razvoja visokega šolstva. Po uvodnem referatu Jožeta Kršinarja syje razvila živahna razprava, v kateri je sodeloval tudi drugi del Univerze – pokazalo se je, da se bo izboljšal odnos med pedagoškimi delavci in študenti, vsaj na univerzitetnem nivoju, če že ne povsod. Nakar pride Darko Štrajn in prepriča skupščino, da je eno bistvenih temeljev reforme univerze, da prebarvamo fakulteto z živimi barvami. Ali se bo izgubil mrtvi, industrijski odnos masovne proizvodnje, ko bodo šole pobarvane za vsakega?

Zivahna je bila razprava o novi ustavi SFRJ in SRS. Glavno težišče je bilo pri vlogi študenta v študijskem procesu, o delovnem statusu študenta. Kakor je večini (žal le aktivnih) ljudi znano, je bilo v osnutku ustave SRS zelo nenavadno napisano o delovnem statusu, namreč ne kot o samoupravni pravici, ampak kot instrumentu za razvijanje osebnosti študentov. Poleg te je bilo še mnogo pripomb, med drugim pri zvezni ustavi, da se ukine smrtna kazen in da se ukine vojaška obveznost. Skupščina je ugotovila, da je v obeh osnutkih ustav precej nejasnih formulacij, n.p.r. ne loči se precizno, kaj je delovni človek – delavec, človek – občan ipd. Iz razprave v celotni SŠ izhaja, da je delovni status študenta v razvoju naše družbe nujnost in da ga bo treba bolj dodelati.

Na vrsto je prišla tudi dolgo pričakovana delitev financ. Pokazalo se je že zdavnaj, da dosedanja načela za delitev sredstev niso ustrezala. Ponavadi se ni vedelo, koliko bo de-

narja, delilo se niso delila iz prejšnjega leta, sredstva se niso delila na skupščini. Sedaj pa se delijo na skupščini po določenih vsotah posameznim dejavnostim – del kulturnim dejavnostim, del športnim itd. Kulturniki so bili seveda odločnega mnenja, da dobi Tribuna preveč, ker bi lahko bila ožja in manjša in polna oglasov. Nakar je nekdo predlagal, da bi imeli pesalci na hrbtu reklame za coca-colo. Kontingent sredstev si specializirane organizacije razdelijo po skupščini na sestankih posameznih dejavnosti. Seveda pa se bo še dalje govorilo, kaj je kultura in kaj ni...

Se bolj pa se je skupščina razgibala, ko se je razpravljalo o podaljšanju mandata organom v SŠ LVZ do kongresa mladine in študentov (do smiselne razprave o reorganizaciji organizacij mlade generacije sploh ni prišlo). Nekateri so pričeli trditi, da ni demokratično, če se za kak mesec podaljša mandat v celotni Skupnosti študentov. Nakar se je začelo govoriti, da se s podaljšanjem mandata da izvršnemu odboru SŠ LVZ mandat, da pripelje Skupnost študentov do tragičnega konca – s tem so mislili na reorganizacijo mladinske in študentske organizacije. Nato se je začelo govoriti, če je smiselna povezava mladih v skupno organizacijo. Pri tem se je ugotovilo, da večina diskutantov ne ve, o čem govori, po drugi strani pa je bilo očitno, da nekaj starih borcev študentske organizacije želi ustvarjati vzdušje, da je treba ostvariti stara načela. Nakar je veliko študentskih

aktivistov, ki v študentski organizaciji res delajo, zapustilo dvorano, ker so začeli misliti, da se v takih pogojih na skupščini ne da delati. Zato je postala skupščina nesklepčna.

Naslednja skupščina bo posvečena problematiki reorganizacije študentske organizacije. Verjetno bo to nujno, kajti nekateri se na to reorganizacijo spominjo šele po enem letu. Pol leta pa je že v razpravi nova shema organiziranosti.

Goza Sancin

Nova medicinska fakulteta, kje si

Le malokdo ve, da se v bližini impozantnega Kliničnega centra v Ljubljani stiskajo siromašni teoretični inštituti Medicinske fakultete, Centralna medicinska knjižnica in dekanat MF. Njihova zgodovina je precej bogata.

Medicinska fakulteta v Ljubljani je poglarna svoje prve korenine že pred dobrimi dvesto leti, natančno leta 1762. Svoj razmah je ta medicinska visoka šola doživela v času Napoleonove Ilirije v letih 1810-1814. Ko so se vrnilo avstrijski absolutisti, so čutili za svojo dolžnost, da so jo zaprli.

Ko se je v deževnih jesenskih mesecih leta 1918 rodila nova državna tvorba Kraljevina SHS, se je v hudih krčih povila tudi medicinska fakulteta v Ljubljani. Že od samega začetka je to bilo precej kilavo dete, ki so ga njegovi rejniki, t.j. staro-jugoslovanski kapitalistični kraljevski režim, precej mačehovsko redili. Medtem ko so v drugih mestih tedanje Jugoslavije gradili sodobne medicinske fakultete, so v Ljubljani zgradili po dolgih letih komaj eno stavbo, ki je bila namenjena le za anatomske inštitut, so pa vanjo pozneje zaradi prostorske stiske namestili še

trije inštitute. Pred vojno vojno je tako imeli Slovenci le nepopolno MF, ki je imela štiri semestre. Mnogo protestov tedanjih študentov, zdravnikov in širše javnosti je bilo potrebnih, da še ti štirje semestri niso bili ukinjeni.

Med drugo svetovno vojno je padlo mnogo medicincev in zdravnikov, ki so se borili za popolno medicinsko fakulteto. Njihov dolgoletni sen, da bi imeli Slovenci popolno medicinsko fakulteto, je takoj po vojni uresničila tedanja vlada LR Slovenije z odlokom o ustanovitvi popolne medicinske fakultete v Ljubljani. Za nekaj mesecev, kot je bilo tedaj rečeno, je vlada namestila teoretične inštitute, dekanat MF in pozneje še Centralno medicinsko knjižnico v prostorih bivše Sempetrske kasarne, v prostore, ki so bili vse prej kot primerni za to. Izvirni greh je bil storjen. Kmalu se je na te provizorije pozabilo in po 28 letih lahko ugotovimo, da ti „provizoriji“ še kako obstajajo.

V prostorih bivše vojašnice in konjušnice je sedaj nameščen dekanat MF, CMK (Centralna medicinska knjižnica) ter inštituti za biološko človeka, biofiziko, biokemijo, higieno in za farmakologijo. V isti stavbi je nameščen tudi onkološki inštitut, za katerega širša javnost ve, v kakšnem mizerem položaju je. Poleg tega pa v istih stavbah stanujejo še stanovalci. V stavbi, ki je bila grajena pred vojno za anatomske inštitut, se sedaj stiskajo štiri inštituti: inštitut za histologijo z embriologijo, fiziološki inštitut, anatomske inštitut in inštitut za sodno medicino. V bivši prosekuri je nameščen inštitut za patološko morfologijo.

Širšemu krogu ljudi ni znano, da nema parada 2500 trupel letno gre skozi le 15 m veliko prosekuro in da morajo biti krste zložene kar ena prek druge zaradi pomanjkanja prostora, to zlasti ob sobotah, nedeljah in praznikih. Marsikdo bi se smejal, če bi slišal, da inštituti ne morejo nastaviti novih asistentov zaradi tega, ker preprosto nimajo prostora zanje. Toda to je pri nas del žive stvarnosti. Prav tako se sliši absurdno, da je sanitarna inšpekcijazgrozila s prepovedjo uporabe prostorov inštituta za higieno, če jih ne preuredi.

Pred nekaj leti je MF v Ljubljani uvedla numerus clausus 150 študentov v prvem letniku. S tem je fakulteta omogočila študentom, ki so uspešno opravili sprejemne izpite, vsaj kolikor toliko normalne pogoje dela. Toda stanje se je zopet poslabšalo, ko se je lansko leto numerus clausus dvignil od 150 na 200. Že do tedaj prenatrane vajalnice so še bolj polne, kot so bile že prej. MF je do skrajnih možnih meja adaptirala svoje prostore. Tehnika gradnje prizidkov, nadzidkov, podzidkov, adaptacij se je razvila že v pravo virtuoznost. Ni čudno, da je celo neko stranišče bilo adaptirano v predstojnikovo pisarno.

Ceprav smo sedaj priče na eni strani gradnje super modernih bank in blagovnic, za prosyeto denar mnogokdaj izostane. Če hočemo imeti zdrave ljudi, moramo imeti tudi zadostno število zdravnikov, ki naj bi bili polni optimizma in življenjske energije, ne pa da pridejo spričo zatohlih prostorov, v katerih so se šolali, že na pol bolni n svoje prvo delovno mesto.

ŠTUDENTJE! Borimo se za izgradnjo nove medicinske fakultete v Ljubljani in ne odnehajmo, dokler naš trud ne bo plačan z uspehom!

Miha Benedik

PREDLOG ZA SPREMEMBO POLOŽAJA ŠTUDENTOV, KI NISO DRŽAVLJANI SFRJ

Izvršni svet SRS in vso javnost želimo opozoriti na možnosti študija in položaj študentov, ki niso državljani SFRJ in želijo študirati na naših srednjih, višjih in visokih šolah. Razvoj izobraževanja je na prvem mestu v dolgoročnem načrtu razvoja celotne naše samoupravne socialistične skupnosti, investiranje v izobraževanje pa je najpomembnejša investicija vse naše družbe. Ustavne spremembe bodo izpolnile tudi sistem samoupravnega investiranja v izobraževanje. Pri tem pa ugotavljamo, da praktične rešitve za širše možnosti študija študentom, ki niso državljani SFRJ, niso urejene v skladu s samoupravnim organiziranjem šolstva in aktivno socialistično ter neuvrščeno zunanjo politiko naše države. Za štipendiranje študentov, ki niso državljani SFRJ, sta pristojna Zvezni oziroma Republiški zavod za mednarodno tehnično sodelovanje in Republiška izobraževalna skupnost. Po določbi drugega člena „Navodil o štipendiranju tujih državljanov na šolanju v SFRJ“, ta določa delitev štipendij ZAMTES-a, se „štipendije ne dodeljujejo posameznikom na podlagi njihovih individualnih prošenj“. ZAMTES naj bi torej po svojih pravilnikih ne podelil nobene štipendije, ki ni bila sklenjena z medvladnim sporazumom, oziroma, ki ni bila sklenjena med vlado SFRJ in vladno institucijo tiste države, iz katere prihaja štipendist. ZAMTES je kljub vlogo tega določenem svojem delu opravil izredno pomembno vlogo pri povezovanju naše dežele in naprednih in socialističnih sil vsega sveta, še zlasti manj razvitih in neuvrščenih dežel. Naš družbeni, tehnološki in znanstveni razvoj je z delovanjem ZAMTES-a aktivno vplival na nadaljnji razvoj naprednih in socialističnih družbenih sil v teh deželah. Toda omejitve štipendiranja izključno na medvladne stike onemogoča, da bi pri nas dobili štipendije in študirali pripadniki socialističnih in osvobodilnih gibanj tistih dežel, v katerih so se oblasti polastili svojemu ljudstvu in vsemu naprednemu človeštvu, tudi SFRJ sovražni režimi. Ker ZAMTES ne podeljuje štipendij individualnim prosilcem, ne morejo dobiti štipendije pri nas tudi državljani dežel, v katerih sicer na vladajo skrajno reakcionarni režimi, vendar pa vlade teh dežel, tako na Zahodu kot na Vzhodu, niso naklonjene nadaljnjemu razvoju samoupravljanja kot procesu osvobajanja delavcev. Vendar zaradi preozke zastavitve programa štipendiranja ZAMTES v izjemnih primerih podeljuje štipendije tudi v nasprotju s svojimi določili (kot študentki iz DR Nemčije za študij slovenščine na predlog Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo). Študentom, ki niso državljani SFRJ, podeljuje štipendije tudi RISK, če študirajo slovenski jezik ali če so slovenske narodnosti. Študij slovenskega in drugih jugoslovanskih jezikov po svetu in poznavanje le-teh ocenjujemo za zelo pomembno, v kulturnem, gospodarskem in političnem pogledu; prav tako podpiramo pomoč pripadnikom slovenske narodnosti v drugih deželah. Vendar je štipendiranje le za študij jezika samo povsem nezadostno, ugotavljanje narodnosti kot pogoj za štipendijo pa skrajno problematično, zlasti ko je narodnost potrebno dokazovati ali spodbijati. Ta postopek je nehuman in v nasprotju z ustavo SFRJ in ustavnimi in drugimi akti OZN. Praktično pa se svojih določil RISK tudi ni držala in je podeljevala štipendije državljanom ČSSR in drugim. Glede na vse te nepravilnosti in nedoslednosti štipendiranja in položaja študentov, ki niso državljani SFRJ in ki želijo študirati na srednjih, višjih in visokih šolah v SRS in SRRJ, ki torej želijo študirati v samoupravni in socialistični Jugoslaviji in družbeno vsebino naše ureditve prenesti v svet, predlagamo Izvršnemu svetu SRS in RISK-u spremembo obstoječih predpisov na tem področju. V skladu s samoupravnim organiziranjem izobraževanja pri nas, v skladu s spremembami Ustave SFRJ in SRS o samoupravnem financiranju izobraževanja in štipendiranja in o prenašanju kompetenc in aktivne vloge republik na področju zunanje politike, predlagamo, da IS in RISK sprožita postopek za ukinitve ZAMTES-a in prenos njegovih dolžnosti in pravic na republiške skupnosti izobraževanja. V času nujnosti aktiviranja samoupravnega angažiranja vse družbene dejavnosti in tudi zunanje politike bo mogoče vse sporazume vlade SFRJ z drugimi vladami o medsebojnem sodelovanju na področju izobraževanja učinkovito realizirati le z enotnim in celovitim samoupravnim izobraževanjem in štipendiranjem. Sem naj bo vključena tudi možnost podeljevanja štipendij tistim študentom, ki niso državljani SFRJ, pa se odločijo za študij v naši samoupravni socialistični skupnosti. V času, ko je padla napredna socialistična vlada Čila, ko so na oblasti reakcionarne vlade v Španiji, na Portugalskem, v južni Afriki itd., moramo omogočiti naprednemu delu mladine iz vsega sveta, da se seznanijo z našo deželo in z razvojem samoupravljanja, ne da bi to bilo odvisno od vlad tistih dežel, iz katerih ti mladi prihajajo. Omogočiti moramo tem mladim, da se seznanijo z našimi družbenimi spremembami in da se lahko kot aktivni izobraženci spet vključijo v družbene procese svojih dežel na vseh področjih dela.

Naš predlog se konkretno glasi:
RISK SRS in vseh naših republik podeljuje štipendije študentom,

ki niso državljani SFRJ, za študij v SRS po naslednjih pogojih:

- 1) dobro znanje slovenskega jezika
- 2) redno opravljanje študijskih obveznosti
- 3) starost največ 35 let

V primeru, da študent ne obvlada slovenskega jezika, mu je podeljena enoletna štipendija za učinkovit študij jezika kot pogoj za nadaljnji študij na srednjih, višjih in visokih šolah vseh smeri. Pri tem so študenti, ki niso državljani SFRJ, po pravicah izenačeni z dijaki in študenti SFRJ in dobivajo štipendijo v višini maksimalnega zneska, razen če ni nedvomno ugotovljeno, da se lahko vzdržujejo sami ali, da jih vzdržujejo starši.

Ta predlog Skupnosti študentov podajamo v interesu:

- 1) univerze, raziskovalnih ustanov in vsega šolstva SRS in SFRJ, ker bodo za samoupravljanje zainteresirani študentje iz drugih dežel prispevali k odpravi hude pasivnosti naše dežele pri izmenjavi raziskovalnih dosežkov, s tem pa tudi k odpravi tehnološkega izkoriščanja po enostranskem patentiziranju;
- 2) gospodarstva in delovnih organizacij, ki nujno sodelujejo v razvoju našega šolstva in bodo ov vse večji tehnološki zahtevnosti svojih poslovnih stikov s svetom morale pritegniti k sodelovanju tudi ves naš izobraževalni proces;
- 3) razvoja in utrjevanja samoupravnih socialističnih odnosov pri nas in hkrati v svetu sploh, v interesu mednarodnega sodelovanja in aktivne miroljubne koeksistence.

Uzakonitev tega predloga oziroma njega sprejetje v okvir štipendijskega programa RISK-a v bližnji prihodnosti ne bo zahtevala izrednih sredstev in je izvedljiva z normalno širitvijo sredstev za štipendiranje, ker univerza in vse višje in visoko šolstvo SRS v svetu nista toliko znana in zanimiva kot nekatere druge univerze v Jugoslaviji. To je tudi vzrok, da s posredovanjem ZAMTES-a ne pride mnogo tujih študentov na visokošolske zavode SRS. Univerzi v Zagrebu in Beogradu imata daljšo tradicijo, mnogo bolj razvejan in obsežen sistem raziskovalnih specializacij in tudi mnogo bolj vsestranske stike z drugimi sorodnimi institucijami po svetu. V svetu pa imajo tudi na tistih visokošolskih ustanovah, kjer je najhujša stiska za študijska mesta, določen delež študijskih mest za tuje državljane, ki se giblje med 5-10 % ne glede na numerus clausus.

Ta predlog, ki bi šele po sistemski in celoviti ureditvi štipendiranja študentov, ki niso državljani SFRJ, zahteval več sredstev, bi hkrati omogočil neposredno zamenjavo štipendistov s tistimi deželami, v katerih bi se naši študentje izobraževali v strokah, ki bi jih zaradi ozkosti področja pri nas ne bilo mogoče in niti ne smotno razviti tudi kot pedagoške dejavnosti.

Neposredni povod za ta predlog sistemske ureditve štipendiranja je odločitev upravnega odbora RISK-a, da ne bo podelil štipendije Ulrike Christen, študentki Višje šole za socialne delavce v Ljubljani, ki je državljanka ZR Nemčije. Ulrike Christen je tako med izredno redkimi študenti, ki pridejo v SRS in SFRJ z upanjem in zaupanjem v samoupravne in socialistične ustanove te družbe in z željo, da bi pri nas študirali, potem pa živijo v skrajni bedi, brez pravih možnosti za študij in v stalni nevarnosti, da bodo izgnani iz SFRJ, ker so brez zagotovljenih sredstev za preživljanje.

Skupnost študentov podpira odločitev RISK-a, da podeljuje štipendije le tistim študentom, ki dejansko študirajo. Neodgovorno pa je, da v izjemnih primerih podeli štipendijo ali pa zavrne prošnjo tujemu državljanu, ne da bi celotno javnost seznanila s problematiko štipendiranja in pospešila celovito in sistemsko ureditev tega štipendiranja v okviru investiranja v izobraževanje in napredek naše skupnosti.

S tem predlogom zato hkrati zahtevamo, da RISK ponovno razpravlja o prošnji Ulrike Christen za štipendijo in ji to štipendijo tudi podeli za čas študija na Višji šoli za socialne delavce.

Študenti se zavedamo, da je vprašanje štipendije za Ulrike Christen in za vse študente, ki niso državljani SFRJ, mogoče rešiti le s sočasno ureditvijo in razširitvijo štipendiranja študentov SFRJ, zlasti otrok delavcev in kmetov. Ugotavljamo pa, da reševanje štipendiranja delavskih in kmečkih otrok v republikah in med republikami poteka relativno hitreje, kot pa to velja za študente, ki niso državljani SFRJ. Za nekatere od teh so rešena skoraj vsa vprašanja študija in življenje pri nas, za druge pa predlagamo, da se prav tako uredijo.

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo SRS je pred kratkim poslal na vse višje in visoke šole informacijo, v kateri obvešča, da „Švedski inštitut“, vladni sklad za izmenjavo z drugimi deželami na področju kulture in izobraževanja, razpisuje štipendije za tuje študente za šolsko leto 1974/75 za vse smeri študija. Podpiramo to akcijo in predlagamo, da Sekretariat kar najnatančneje obvešča o vseh možnostih štipendiranja in študija po svetu. Predvsem pa pozivamo Sekretariat za prosveto in kulturo, da prispeva k ureditvi konkretnih vprašanj štipendiranja tujih državljanov v SRS in SFRJ.

Teze o idejno-političnih vprašanih razvoja visokega šolstva v samoupravni socialistični družbi, ki so rezultat dela komisije za družbeno-politična in idejna vprašanja znanosti, posvete . . . pri CK ZKS, zajemajo kompleksno družbeno in specifično problematiko univerze dosti bolje kot drugi dokumenti, ki so nastali v zadnjem času na temo: reforma univerze.

Osnova, iz katere teze izhajajo, je uveljavitev takih oblik in vsebine pedagoškega in raziskovalnega dela, v katerih bo študent postal subjekt svojega delovanja.

Teze pravilno postavljajo odnos univerze do družbe, iščejo rešitve za večjo odprtost in demokratičnost visokega šolstva, za interdisciplinarni študij itd. Vendar pa nekatere praktične rešitve izstopajo iz konteksta osnovnih izhodišč in večkrat poskušajo uveljavljati administrativne ukrepe.

Pri tem se postavlja vprašanje, kakšen uspeh so imele dosedanje reforme univerze, pa čeprav so bile zelo „konkretne“, ki pa so temeljile predvsem na doseganju večje učinkovitosti študija in funkcionalnem prilagajanju družbenim zahtevam. Spremembe, ki so nastale, so samo za krajši čas odpravile nasprotja na univerzi; te spremembe so bile površinske, niso se dotaknile oblik in vsebine visokošolskega študija. Ker je vse spreminjanje ostajalo v okvirih obstoječih odnosov na univerzi, so protislovja ostala in postajala vedno ostrejša. Vse korekcije univerze niso reformirale, ker je spreminjanje ostalo v obstoječih oblikah hierarhije.

Ostra delitev dela na univerzi se kaže v tem, da sta posredovanje in sprejemanje znanja strogo ločena procesa, hierarhični princip delovanja univerze ne omogoča, da bi študentje postali subjekti študijskega procesa. V obstoječih oblikah delovanja univerze, ki izražajo avtoritarnost profesorjev nad študenti, ni mogoča reforma univerze.

Znanje, ki ga je posameznik med študijem absorbiral, ima osnovo v tisti stopnji razvoja znanosti in njene družbene vloge, v takih družbenih odnosih, ki so značilni za čas njegovega študija. To pomeni, da je študij proces, ki temelji na funkcionalističnem prilagajanju spremembam v družbi, kar je precej daleč od njegove proklamirane družbene vloge kot elementa za spreminjanje znanosti in družbe. Znanost seveda ima lastnost, da se permanentno spreminja, vendar to spreminjanje ostaja v okvirih obstoječih razmerij v znanosti sami in njeni družbeni vlogi.

Znanost (oz. znanosti), tehnika, tehnologija, izobraževanje so v industrijski družbi vedno bolj povezani; znanost in izobraževanje postajata vedno bolj pomemben del družbene reprodukcije. Iz take opredeljene znanosti in izobraževanja nastajajo teze o študiju kot družbeni investiciji, da je naloga univerze vzgoja visokokvalificiranih strokovnjakov itd. Proizvodna funkcija je postala bistvena, pri tem pa je posameznik in njegov vsestranski razvoj ostal nepomemben. Visoko razvite družbe, ki temeljijo na neskončnem krogu proizvodnje in potrošnje in na vse večji organiziranosti in racionalizaciji proizvodnje, zahtevajo prilagoditev celega človeka na določeno delovno mesto v proizvodnem (tehnoškem) procesu in s tem totalno organiziranost vseh človekovih sposobnosti. Delo tako vedno bolj postaja sredstvo in človekova funkcija delovna mesta, ne pa svobodna dejavnost posameznika.

Industrijska družba s svojo tehničarizirano, racionalno . . . , postaja vedno bolj resničnost tudi pri nas. Priča smo vse večji pomembnosti moderne, visoke tehnologije, kar se kaže v uspešnosti tistega podjetja, ki mu uspe doseči raven zahodnoevropske proizvodnje, pri tem pa se ta uspešnost razlaga kot rezultat razvitega samoupravljanja. Nihče se pri tem ne vpraša o položaju človeka v delovnem procesu, o tem, da postaja z njegovo vedno večjo organiziranostjo v delovnem procesu suženj dela.

Vendar so v visoko razvitih industrijskih družbah že vidni znaki (stavke delavcev, ki delajo na tekočem traku), ki kažejo, da revolucija v delu, s tem pa v vseh dejavnostih, ki pomagajo družbeni reprodukciji, postaja realnost.

Če pogledamo v tem kontekstu dve različni konceptiji študija univerze (prva razglasa popolno avtonomijo univerze in njene znanosti, druga pa njeno popolno odvisnost od družbene prakse), se obe kažeta kot nesprejemljivi, ker predpostavljata perpetuiranje obstoječe univerze. Vedno bolj vidno pa postaja nasprotje med drugima dvema alternativama:

1. Univerza naj bo zelo fleksibilna, dozvetna za vse spremembe v znanosti, tehnologiji itd., svoje delovanje naj usmeri v vzgojo kadrov za delovna mesta in v take raziskave, ki bodo razvijale obstoječo tehnologijo; deluje naj torej v okvirih obstoječih razmerij v znanosti in družbi.

Univerza, kot eksponent industrijske (tehnične) družbe, kaže karakter tehnokratske institucije, ki se sicer stalno spreminja, vendar to spreminjanje ostane znotraj tehnokratske vizije univerze in družbe. Taka univerza, ki pomeni logično nadaljevanje današnje, pa v svojem hierarhičnem delovanju, ki temelji na odtujenosti ustvarjanja in sprejemanja znanja, ne more videti posledic svojega delovanja. Vendar pa se vzpostavitev take univerze kaže kot najbolj verjetna smer njenega razvoja; pri tem pa se tak razvoj univerze velikokrat deklarira kot njeno podružbljanje.

2. Univerza se bo morala začeti spraševati o predpostavkah svojega delovanja, predvsem o znanosti in njenih metodah ter družbeni vlogi znanosti kot o pomembnem členu družbene reprodukcije. Gola znanstvenost in strokovnost, ki se ne vprašata o cilju in posledicah svojega delovanja, več ne zadoščata, potrebno je spoznati družbeni kontekst njunega delovanja. Razvijanje take univerze se kaže najprej v spreminjanju študijskega procesa in razvijanju take vsebine in oblik študija, v katerih bo študent postal subjekt, kar pa predpostavlja rušenje obstoječega hierarhičnega in vzpostavljanje kolektivnega delovanja univerze. Taka vizija univerze pomeni preseganje obstoječega študija, ki ima za cilj produkcijo strokovnjakov za določena delovna mesta; njen cilj je študij kot proces samorealizacije posameznika.

Borba za novo univerzo, ki bo temeljila na svobodnem razvoju posameznika, vključuje tudi prizadevanje za korenito spremembo socialne strukture študiražočih. To je eden bistvenih pogojev za reformo univerze, kakor je taka reforma univerze, na kateri bo študijski proces temeljil na angažirani samorealizaciji človeka, pogoj za to, da študij ne bo več v taki meri merilo družbene veljavnosti, in s tem univerza eno od mest v družbi, kjer se sloji samoreproducirajo.

Ko govorimo o študijskem procesu, vidimo, da so predavanja njegova temeljna oblika. Pri tem pa prevladujejo predavanja ex-catedra, ki so avtoritativna, dogmatična, ne dopuščajo dvomov, polemike itd., ki kažejo na hierarhične odnose, hkrati pa na nesprejemljivost takega študija.

Predavanja imajo osnovo v konstataciji, da je študij sredstvo, ki naj študent nekaj določenega nauči, kar je v popolnem nasprotju z osnovnim ciljem visokošolskega študija: „naučiti se učiti“. Zato je potrebno, da se množina predavanj skrči na minimalno število v nasprotju z dogmatskimi predavanji pa je treba prikazovati nasprotujoča si stališča in predavanja združiti z diskusijo. Razviti se morajo druge oblike študija, ki bodo omogočile študij na osnovi interesov vsakega posameznika.

Samostojno delo študentov zahteva večji razmah že obstoječih in novih študijskih oblik, ki bodo omogočile tak študijski proces, v katerem se bo študent potjeval kot subjekt.

Danes se seminarji, praktične vaje in druge oblike samostojnega dela vse prevečkrat reducirajo na reprodukcijo znanih dejstev, na mehanično urjenje, ne da bi se poskušala najti povezava med teorijo in konkretnimi dejstvi.

Za realiziranje samostojnega dela študentov obstajajo različne oblike, kot so:

- seminarji in praktične vaje
- raziskovalno delo študentov, predvsem na osnovi lastnih idej
- svobodne katedre o aktualnih problemih znanosti in družbe, predvsem tistih, ki se direktno tičejo tako družboslovnih kot naravoslovnih znanosti
- alternativni študijski programi
- najti oblike medfakultetnega sodelovanja pri interdisciplinarnem študiju življenjskega okolja itd.

Prav tako kot forme in vsebine študija, je tudi kontrola znanja potrebna radikalne spremembe. Izpit kot sredstvo preverjanja znanja kaže na hierarhičnost in avtoritarnost današnje univerze. Kontrola znanja se reducira na reprodukcijo znanja, ki ga je posameznik absorbiral, ne zahteva pa individualnih rezultatov mišljenja, ki jih je posameznik dobil pri samostojnem študiju. Izpit ne more biti realen prikaz znanja, ker je kontrola znanja enkratna, proces njegovega sprejemanja in poustvarjanja pa je stalen. Zato je potrebno enkratni izpit nadomestiti s sprotnim preverjanjem znanja, ki ga omogočajo oblike samostojnega dela študentov.

Visoka sola naj bi tako organizirala pedagoški proces, da bi nenehno, ob vsakem pomembnejšem logično zaokroženem kompleksu snovi zahteval uporabo znanja. Uporabljanje znanja za obvladovanje novih, z njim logično povezanih nalog, to je najboljša kontrola (Vlado Schmidt: Visokošolska didaktika, str. 28).

Zahteva po samostojnem delu študentov kot subjektov v študijskem procesu odpravlja kontrolo znanja v sedanjih oblikah. Ker uspeh na izpitu spremlja toliko faktorjev, ki z znanjem nimajo zveze, je ta oblika kontrole znanja tudi v obstoječem študijskem sistemu nepravilna in nesocialna.

Ukinitev obstoječe oblike kontrole znanja bi nujno pripeljala do spreminjanja oblik in vsebine študija; kvantitativna sprememba bi imela za rezultat novo kvaliteto.

Eden od elementov, ki naj omogoči tak razvoj univerze, ki bo temeljila na razvijanju kritične znanosti in na študiju kot osvobajajoči dejavnosti, je interdisciplinarni študij. Delitev znanosti na vedno večje število disciplin in ločevanje med njimi (posebno med družboslovnimi in naravoslovnimi znanostmi) povzroča, da so raziskave, ki bi postavile problem v širši družbeni kontekst in s tem v ustvarjalni odnos do drugih znanosti, vedno manj mogoče. Interdisciplinarni študij pomeni v tem kontekstu preseganje obstoječih odnosov v znanosti in njeni družbeni vlogi.

Seveda interdisciplinarnost v okviru obstoječih znanosti ne more biti dokončna in jo je treba preiti s tem, da se začne spreminjati znanost kot taka. Interdisciplinarnost je sedaj revolucionarna toliko, kolikor pomaga spreminjati odnose v sami znanosti.

V zadnjem času se tudi v širši družbi kaže velik interes za interdisciplinarni študij. Zahteve posameznih delovnih mest so se s spreminjanjem tehnologije toliko spremenile, da zahtevajo za učinkovito funkcioniranje drugače profilirane kadre. Interes vodilnih struktur v družbeni reprodukciji ni v tem, da bi posamezniki z interdisciplinarnim študijem imeli večje možnosti samostojnega razvoja svoje osebnosti, temveč da bi v spremenjenih pogojih postali dovolj učinkoviti.

Če pogledamo interdisciplinarni študij na naši univerzi, vidimo, da je kolikor toliko razvit na podiplomskem študiju, na drugi stopnji študija ga je skorajda ni, kljub formalnim možnostim. Interdisciplinarni študij je lahko interdisciplinaren le, če temelji na individualnem študijskem programu; to je eden od glavnih vzrokov za neprisotnost interdisciplinarnega študija na naši univerzi.

Ob skorajšnjem prestrukturiranju univerze je potrebno z organizacijske strani poskrbeti, da bodo izginile formalne ovire za razvoj interdisciplinarnega študija, kar pa seveda samo po sebi ni dovolj.

V tezah je veliko prostora namenjenega analizi majhne učinkovitosti študija in predlogom za izboljšanje le-te. Zahteva za zvečanje učinkovitosti študija je eden od znakov, ki kažejo na zahteve sodobnega tehnološkega sveta po čim večjem številu visoko usposobljenih strokovnjakov. V tem smislu kaže kampanja za povečanje učinkovitosti študija nekritično prilaganje univerze spremembam na področju družbene reprodukcije.

Borba za učinkovitejši študij v okviru obstoječih študijskih oblik pripelje samo do perfekcioniranja te univerze, kar se kaže v zahtevah po krajšem študiranju, malokdo pa istočasno postavlja zahtevo po spreminjanju oblik študija. Zahteva po večji učinkovitosti študija kot učinkovitosti same po sebi pa pripelje do reševanja le-te z administrativnimi ukrepi, kakršnih je nekaj predlogov za zvečanje učinkovitosti v tezah.

Ko govorimo o samoupravljanju na univerzi, je jasno, da sta si samoupravljanje in izrazita hierarhičnost univerze v popolnem nasprotju. Študentje lahko samo participiramo pri odločanju, kar izhaja iz našega položaja v študijskem procesu. Tako imenovana študentska samouprava je eden od pokazateljev, v kolikšni meri je študij svobodna dejavnost vsakega posameznika oziroma, v kolikšni meri je obstoječi študijski proces odtujen svojim interesom in usmerjen v zadovoljevanje tako imenovanih širših družbenih interesov. Razvijanje samoupravljanja na univerzi je možno samo v iskanju take vsebine in oblik študija, v katerih bo študent postal subjekt študijskega procesa. Delo študentov v organih upravljanja ne sme imeti namena samo

odločati v pogojih obstoječih oblik dela na univerzi temveč predvsem namen spreminjati te oblike. Samo na ta način se bo spremenil položaj študenta na univerzi.

Ko se govori o samoupravnem sistemu na univerzi in se ima v mislih številčno enakopravno zastopnost študentov v organih upravljanja, se ponavadi predpostavlja, da so študentje pri odločanju resnično enakopravni. To

pripelje do zaključka, da so študentje enako odgovorni za odločitve kot druge strukture na univerzi. Iz formalne, številčne enakopravnosti študentov se torej izvaja njihova resnična odgovornost, pozablja pa se na razmerje moči, ki izhaja iz položaja dveh osnovnih interesnih skupin v študijskem procesu.

Jože Kršinar

Elitizem je rakova tvorba

Intervju s Sonjo Lokar, sekretarjem za idejno-politično delo in kulturo pri RK ZMS

Kakšen je trenutni položaj v mladinski kulturi?

O položaju v mladinski kulturi se ne da govoriti ločeno od položaja v kulturi nasploh. Osnovna karakteristika kulture danes pa je, dni množična. Govoriti o kulturi pomeni govoriti o konzumiranju kulture (obiskovanju gledališča, filmskih predstav, branju dostopnih stvari). Med mladino se ta usmerjenost v potrošnjo še posebno čuti. Krivično bi bilo govoriti samo o kulturi med študenti. Nastajanje in potrošnja kulturnih dobrin je zadeva vseh ljudi. Treba se je tudi vprašati, kaj je s kulturo pri mladih delavcih. Nova družbena gibanja kažejo, da smo se tega začeli zavedati in tako je v zadnjem času nastal preobrat.

V delovnih organizacijah so dolgo časa mislili, da je potrebi zadošče, če se da občasno vsakemu kakšno vstopnico za gledališče. Kajti veliko enostavneje je peljati ljudi v gledališče, kot pa jih vključiti v kako kulturno dejavnost. Tudi danes še manjka ljudi, ki bi znali kulturno ustvarjanje delavcev začutiti, povzeti in združevati.

Do sedaj še nismo čutili, da mora kultura postati del osebnosti in potreb vsakega človeka. Objektivne možnosti za razvoj so še danes premajhne – še vedno ni dovolj finančnih sredstev. Miselnost, da se je treba tudi tem namenom precej več posvetiti, v delovne organizacije še ni prodrla.

V manjših krajih je ta problematika nekoliko drugačna. Zaradi izoliranosti imajo specifične probleme. Večkrat pride do tega, da prav zaradi izoliranosti postanejo ustvarjalci. O tem nam priča obstoj velikega števila amaterskih gledališč, delova-

nje naivnih slikarjev, kiparjev in pesnikov. Zaradi izolacije so nekako prisiljeni k tvornosti. Zal ta amaterizem večkrat ostane na diletantski ravni, ker nastaja ločeno. Večkrat životari, ker nima večjih strokovnih spodbud od zunaj. Majhen kraj je tudi obsojen na sprejemanje dobrin, ki mu jih odstopi večji kraj, kot je na primer občasen obisk profesionalnega gledališča. Največkrat tudi opazimo, da so ljudje objektivno prisiljeni v komunikacijo šunda, ker drugačne kulture v njihovem okolju skoro ni.

Sedaj se z nastankom kulturnih skupnosti razmere sicer spreminjajo, vendar so pravzaprav vse možnosti še vedno na papirju.

Kako pa je z elitizmom v kulturi?

Elitizem, bi lahko rekli, je nekakšna rakova tvorba. Še vedno obstaja mnogo skupinic, ki delujejo na teh principih.

To so ideološko raznolike skupine, ki se me seboj podžigajo. Bistveni problem uveljavitve mladege ustvarjalca se potem kaže kot problem, kako prodreti v te elitne kroge. Če pa že kdo prodre, tak prodor nima vrednosti za druge, ko vsi ostali ostanejo zunaj. To ni nič drugega kot klavirno pristajanje na realnost. Etastični odnosi, ki so obstajali, so še spodbujali privatizacijo in elitizem.

Danes situacija omogoča odločanje prek delegatskega sistema, kar pa je, poudarjam, še vedno možnost, ne realnost.

Kako pa je z elitizmom v mladinski kulturi?

Prvi primer elitizma je že šolski literarni časopis. Lahko bi se vprašali, kdo je za to kriv? Neangažirani šolski sistem, ker mlade ljudi ne uči misliti, kaj šele družbeno in politično delovati. Kulturno ustvarjanje nastaja po slojih in medsebojno ni

povezano. To se pravi, ni nobene povezave med delavsko, kmečko in šolsko mladino. To seveda nastaja iz pogojev, v kakršnih mladina živi. Torej vidimo, da so pogoji za pojav elitizma izvrstni.

Kako je s kulturno akcijo ZM?

Do sedaj smo se trudili predvsem prebujati kulturno zavest. To je potekalo istočasno z ustanavljanjem kulturnih skupnosti. Treba bi bilo nujno zagotoviti denar in mentorje. Prizadevanja za pridobitev mentorjev pa so zaradi finančne situacije propadala. V delovnih organizacijah bi morali zajeti lastno kulturno dejavnost. Probleme je treba reševati sistemsko.

Drugače je nekaj akcij, ki sedaj tečejo že vrsto let, kot so na primer Naša beseda, Naš klub, Mladinski kulturni teden. V večjih mestih te akcije dobro povezujejo amaterske s profesionalnimi kulturnimi dejavnostmi.

Z novim letom pa bo steklo še nekaj takih akcij: pregled stanja v knjižničarstvu, analiza filmskih programov, pregled kulturne politike televizije, medrepubliško sodelovanje.

Kako pa je z idejnostjo kulture?

Najprej se je treba zavedati, da ima vsako kulturno ustvarjanje tudi politično dimenzijo. Pri nas sploh še ni razvite marksistične estetike in premalo poznamo tisto, kar je marksizem v tej smeri že naredil.

Posledica tega je, da sploh ni ustrezno formiranih pedagogov. Seveda potem niti tisto, kar so drugje ustvarili, ne pride do zavesti ljudi. Poznavanje tistega, kar je že nastalo, je majhno, lastne teorije pa ni. Bera knjig na področju kulturne teorije je izredno majhna.

Kako pa je z Mladimi poti?

Mlada pota so bila ustanovljena z namenom, da bi to bila revija, ki bi

imela mentorski odnos do literature mladih. Prispevki so bili glede na kvaliteto zelo heterogeni. Sedanje uredništvo ima popolnoma opredeljena stališča glede kvalitete. Oba pristopa skrivata v sebi določene nevarnosti. Pri prvem je bila nevarnost v tem, da bi se pogled na celotno književnost mladih zameglil zaradi razpona kriterijev, v katerih se gibljejo mentorji. Pri drugem konceptu pa je nevarnost tipičnega pojava elitizma. Uredništvo bi si namreč lahko prilastilo odločanje o tem, kaj je avtentičen izraz mladinske ustvarjalnosti v literaturi.

Sliši se o pojavih prav tega v Nomenklaturi?

Prvič, mislim, da moramo še vedno govoriti o Mladih potih. Uredništvo je sicer res predlagalo spremembo naziva, ampak to do sedaj še ni bilo potrjeno.

Kar pa se tiče vprašanja, mislim, da se sicer res kažejo neka odstopanja od koncepta, vendar se kaže tudi precejšen kvalitativen premik. Seveda pa bi bilo na osnovi ene številke težko soditi o zaprtosti. Treba je ugotoviti, kaj kaže v smer elitizma, in uredništvo opozoriti. Sicer pa mislim, da se urejevalcem prve številke lahko zaupa in da ni treba napraviti pri prvi številki zaradi prej omenjenih odstopanj od koncepta iz tega političnega problema.

Zanima me še, če menite, da Mladina kot časopis mladine izpolnjuje svojo nalogo. Vse več se namreč sliši, da je to le revija za mladino?

Mislim, da je Mladina na najboljši poti k svojemu konceptu. To mora biti časopis, ki meri pulz mlade generacije, ki zna tehtno obravnavati osnovne življenjske probleme mladih in ugotavljati, koliko so prisotni v dejavnosti mladinske organizacije, v akcijskih programih od mladih aktivov do konference ZMJ.

U. J.

SESTRE

ajda hoče sina povratka zime
zlasane v lucidnost pivskih sester
vodenih oči bajke
pospravljene v vrt mikroskopa
vrata zavese nog
srčnih prstov puščave prijete
še nekaj let bo ura govorila
oceno iz zgodovine narisane
v koči čudnih rev
ljubljenih samo pijanih
samo takrat z lasmi prelivajočimi
iz kamre v jezero čarovničnih kožuhov
vedno pravih koč praznih preprog
glih stegnjenega jezika oblepljenega
z zemljevidom vrča skokov
brez obrnjenih vej
brez bajt šala
svetlih barv razlitih držav
s soncem
z rokami zaustavljenih rek
z zmaji
objetih ušes a ne
sestre kričave skale vina
posebno pod mizami morje
skozi ušesa nad strop
mozoljev plavajočih posledic
poledic na širokih cestah v čevljih
prav dobrih za kres rdečih lic
segretih pogledov bodečih žic
rešenih ob napadu trnkov smrada
prebujenega obračanja brezoblačne noči
posebnih sester
lovečih ribe v pogači pijače
posebno brezosebno oko
zapitih besed v nove dni
veselih premikanj po ploščicah kože
do stopnice zavite lišice
oprezne kot gore negibne
laži strohnijo zoreče rjuhe
odmaknjenih glasovanj veselice
za pivske sestre poklice
za krčme v lasu ujete
smeha oči potokov
dvoran v vrsti kresnic
položnih v merila
samih trpečih prepado
snega pluženega med stegna
golega sina šiva tatiča
samih ust nplatnu
belih grbov telesa
z letnico nebes
na strehi smeh sester drugi dan
prestopen dan spet ja
ljube
lakirajo stole z ritjo
obrobljene s točno reko
a ne
sestra se olepšuje z gozdovi
in pošlje pismo jadranskemu morju
s smreko zbranih jokavcev
na obhodu obale kozlanja
preredko glav zaklenjenih v cerkvena vrata
nihajnih ust zdaj kot pesti
zdaj kot pasti
slišijo ples razbitih šip zapora
razprostrtega na čelo kesanja
vlažnih muh zapečnih sluh
mavričen kozolec na stopnicah
rojstva
ko se bo sestra naveličala
mojega žepa

Milan Kleč

HOLAJ

in haluciniranja pozno ponoči in tisoč misli v glavi in
zmedenost zjutraj in mir in zgodovinski dokazi in vojne
in politikin revolucija – ostaje samo čovjek in za dobro
kondicijo kokain in pretijo modre uniforme in njihovi
doušniki in 7 let nesramnosti zapisanih v meni in v J. Ameriki
igrajo dober nogomet in tudi slabi dnevi in žejni
dnevi in tolikokrat brez denarja in trafikanti prodajajo in
poznam samo moj prav in nobenega drugega prav in
gnijemo in staramo se in jutri je danes in ljubezen oh ljubezen in
rajši kaj drugega in kadim cigarete da bi prispeval k onesnaženju
zraka in ženske nočejo delati pompinov in ponos (kogajebe) in
časti in odlikovanj za hinavstvo ne podeljujejo
in kako ste kaj in hvalne slišim in hektoliter Badelke in
spomin gre k vragu in mutiš dve ženski in
ostaneš brez nobene in borbenost in Mek-e-Mek in njegova ža-
lost

zaradi neuspelega seksa in aja in drugič
bo bolje in mnogo tripov bi bilo potrebno in sušni časi za
anarhiste in dobro in slabo in Italijani in Francozi so zasrali
Evropo in pues nada in jaz rasist in kdo je nesrečen in ne vem in
dobro dobro in malo nacionalizma in cel kup norcev v

Ljubljani in oprostite in mojega sina
je pobral heroin in pravi gospa: obtožujem in jebiga in
aNgaziRanoŠt in trava je v redu
in kompleksi in dober žur nam manjka in živite pošteno in
zajebavajo se in pesniki in gnoj
in enkrat bom šel in danes je dan mrtvih in še en bel špricer in
samo eno življenje imamo in zunaj je hladno in jaz sem na
toplem in pravijo da bi si lahko privoščili majhno vojnico in
gleдам televizijo in ojoj in utrujen sem in vi tudi in zelo ste
napredni in samota in pofukana sramota in kalambucije in

nirvaniste in filozofe pobit
in kupiš kilo? in dajte jih po gobcu in to pošteno in 23 let
in nimam gosposkega trebuha
in nisem še poročen in se bojiš kaj bodo rekli in Slovenci so
jodlarji in bodo
izumrli in dejmo fukat in Karlo plačaj eno pizzo in gremo v

Balbek in dober
dan in kaj in ne dovolite ženskam abortusa in ženske mislim in
papež kaj je s papežem in pedri ne posiljujejo in med meščani in
vaščani je velika razlika in kaj vam jaz morem in bedarije in
kozlarje in sreča in moj oče je tudi friin nič ne vem in fuk
Matilda brani džunglo in aleluja katmandu in mrtvi gnijejo in
amen in bodite mi zdravi in Polentarska

polica in
še en fix? in če ti rečejo da si prasec si pač prasec in sex
in droge in
mir in cvetlični peder Ginsberg in Frank O'Hara in bog vam
povrni
in razpizdite se in ukrenite kaj potem vse tiho je bilo in
pozabljam in kaj sem že hotel reči in ma ja in pozabil sem in
počakajte
do
novega
leta

POZABI

Šel sem na nekakšen urad
da bi mi dali dovoljenje za odhod iz države.
Sprejela me je X mačka
ki je bila še kar dobra
kolikor sem lahko na hitro ocenil.
Lepo sem se ji predstavil
ona mi je dala nekakšen formular ki sem ga Moral izpolniti
ko sem prišel do „Države v katere potuje . . .“
sem rekel da bi jih bilo preveč in sploh
je rubrika prekratka.
Vseeno jo je zanimalo
kam bom šel in sem ji svečano izjavil
da menda v Afganistan.
Bila je srečna:
– Aha, Afganistan, tja boste šli zaradi droge, a? –
Buljil sem kot tepec
kaj da je.
– Jaz vem, Nepal, Indija, Pakistan, to so centri.
Ampak veste, to škodi. –
Nisem vedel ali haluciniram od piva
ki sem ga imel že precej v riti ali kaj.
Hinavsko sem pripomnil:
– Saj Vse Škodi, – in mislim da vse koristi.
Ženska je medtem vse napisala
udarila vse potrebne pečate in mi dala listino.
Prijazno sva se nasmehnila drug drugemu
kot da sva že zmenjena da bova šla zvečer skupaj spat
rekel sem ji hvala za informacije
in odšibal še na nekaj piv.
Bil je blazno vroč julijski dan.

Tomáš Gaberšnik

mati ali so prišli svati
ali so prišli sod se zamaši
sod se zamaši not se vin spusti
not se vin spusti ven se šlauf spusti
ven se šlauf spusti not se scat mudi
not se scat mudi ven pa srat tišči
teb se srat tišči njo pa vrat boli
njo pa ven boli men pa not tišči
not pa ven moli vrat pa ven drži
smrad se ven spusti svat pa not pusti
ven pa not smrdi svat pa not pusti
kaj pa ven smrdi kaj pa not pusti
prosim lepo ali so prišli svati mati
prosim lepo ne prosim lepo
oni ne morejo srati

Jože Slak

Smernice za vzgojo deklet

Doktorica Alma Sodnik je v predvojni zbirki Ljudska visoka šola izdala krajšo razpravo Smernice za vzgojo deklet. Prednost te knjizice je v tem, da je avtorica ženska in filozofija, tako da jasne zastavitve problema dajejo imenitno iztočnico kritičnemu pristopu k ženskemu vprašanju, zlasti iz aspekta vzgoje deklet.

„Povod ženskemu gibanju je dalo gospodarsko življenje, ki je krenilo v novejšem času v popolnoma samosvojo smer.“ (Podčrtal L.K.)

Industrija je odprla ženski dve možnosti: da gre iz hiše za zaslužkom ali pa da ostane doma brez kruha; pri tem seveda udejstvovanje ženske izven poklica matere in gospodinje ni nikakršen nov pojav, pač pa je vznemirljivo, da ženske, ki izvršujejo „pridobivalno delo“, niso več „pristine“ zastopnice svojega spola, temveč ženske z moškimi potezami. In prav vzroke tega pojava raziskuje dr. Alma Sodnik. Z drugimi besedami povedano, že iz zastavitve je razvidno, da je ne zanima izvor in izkrivljenost „pridobivalnega dela“ per se, ampak le tisti moment v delu za kapital, ki povzroča moški značaj celotnega gospodarstva in družbe sploh. S tem si že vnaprej onemogoči, da bi našla zgodovinski in družbeni odgovor na svoje vprašanje. Ne spuščata se v raziskavo odnosov med delom in kapitalom, zato mora možne odgovore iskati drugje. Tega „drugje“ pa seveda skoraj ni moč najti drugje kot v ropotarnici splošnih fraz malomeščanske jokavosti, ki pretaka svoje bridke solze ob trditvi, da je pač kultura te družbe moška kultura in da se ženske, prisiljene v delo za svoj obstoj, poslužujejo mimikrije v boju za obstanek. V tej moški kulturi, ki zahteva od vsakogar, ki hoče obstati, moške lastnosti in obnašanje, se morajo ženske prilagoditi in se tako odpovedati svoji ženskosti. Pri tem tovarišica Sodnikova operira z nekim „pristnim ženskim bistvom“, za katerega ne pove naravnost, kakšno je. Vsekakor pa ga išče tam, kjer je bila ženska včasih – v gospodinjstvu in materinstvu in še v nekaterih ženski duši primerih poklicih (medicinska sestra, učiteljica, zdravnica in podobno). Izbor teh poklicev je seveda s tega vidika izključno subjektiven.

Pot misli od prve (citirane) pravilne realne ugotovitve do subjektivno podstavljenega ženskega bistva je tipična in zato toliko bolj dragocena.

Ni vprašanje, ali bomo v območju poklicev lahko našli nekatere, ki ustrezajo ženskemu bistvu, kajti razlika med moškim in ženskim delom bo še vedno zgolj navidezna in formalna, dokler bo šlo za delo (ali če uporabimo izraz doktorice Sodnikove: za „pridobivalno delo“). Delo je vedno delo za kapital, če obravnavamo problem ženskega dela v pogojih sodobne družbe, in za kapital je delo vedno le delo, ne pa takšno ali drugačno delo. Vsa človeška vsebina dela je samo še forma kapitala, oblika, v kateri kapital oživi in se razmnožuje. Resnica je, kar pravi mladi Marx: ženski in moški spol sta oba spola, sta diferencirani bistvi istega bistva, razlika v istem. Ampak to drži samo, če gledamo s človeškega stališča. Človeško stališče pa ni stališče sodobne družbe, niti ni stališče človeka v tej družbi. „Enakost nasprotij“ ima pri spolu zgolj teoretičen pomen.

Že v „Kapitalu“ je opisana brezspolnost tovarniškega dela; prosti čas pa naj bi bil po buržoazni ideologiji čas, v katerem si moški in ženska lahko privoščita razkošje idilične razlike. Kritika prostega časa je pokazala tudi na enodimenzionalnost in brezspolnost prostega časa. Razkrinkala je torej zadnje oporišče, s katerega je kapital devetnajstega stoletja zasanjano buljil v viteško preteklost serenad. Kapital, ki sta mu prodala svojo delovno silo, oropa moškega in žensko mimogrede še za njuni diferencirani bistvi (mora ju oropati, ker ju ne more kupiti: kar ima človeško vrednost, nima ustrezne cene); to bistvo si lahko v sodobni industrijski družbi spet na trgu kupita v prostem času nazaj, in kupita si neko bastardno bistvo, ki jima omogoča lažno iluzijo (obstajajo tudi resnične iluzije) diferenciranega bistva (kar ima ceno, ne more imeti nobene človeške vrednosti). In prav s tem, da se vedno znova spuščata v lažno iluzijo zakona in družinskega življenja, reproducirata svojo lastno brezspolnost v naslednje generacije. Tudi tu se človekova produkcija in reprodukcija dopolnjujeta v Engelsovem smislu. Reprodukcijski kapitalnega odnosa je možna le z reprodukcijo kapitalnega odnosa v družini.

Kritika je znova raztrgala cvetje na okovih, okove pa je pustila gole in težke. Neznosnost stiske vodi v obupane upore srca v času, ko glava brezglavo vedno znova ponavlja le svojo kritiko cvetja, okovov pa se ne zmore lotiti, ker se jih hoče lotiti sama. Kritika uniči cvetje, okovov ne more. Okovi so realni koren, iz katerega bo znova in znova poganjalo umetno cvetje vsej kritiki navkljub. Kritika seveda lahko permanentno puli cvetje, toda to potem preprosto pomeni samo, da tudi ona sama vedno znova poganja iz teh istih okovov, da je prav tako njihov stalni plod: dokler se ne zmore obrniti proti okovom samim. Materialno silo pa lahko uniči samo materialna sila, in kritika postane materialna sila šele tedaj, ko prevzame množice, in prevzame jih tedaj, ko postane radikalna. Biti radikalen pa pomeni **zgrabit** stvari pri korenu. Ti koraki do množice pa so za vso obstoječo misel, ki bi hotela veljati za kritiko, nepremostljivi prepad. Jasno, ob brezglavi glavi revolucije so brezglavi tudi upori srca, in taki so tudi poskusi ženskega gibanja. Starim gibanjem, ki so bila krepko spravljena z obstoječim svetom, se pridružujejo ekstremistična, ki se v odsotnosti revolucije zadovoljujejo z akcijo. Ta gibanja so se ali pa se še bodo nepreklicno končala v utopističnih sektah. Utopistična sprava ni nič manj sprava z obstoječim.

Gre za to, da v okvirih te družbe ni možna sprava obeh spolov v diferencirano razliko, razen kot bastard (kot slaba naskončnost, v kateri se vedno znova v obnavljanju lastne bastardnosti obnavljajo tudi pogoji za razkroj sprave same). Herzen pravi:

„Vsaka sprava je samo takrat mogoča, kadar je nepotrebna. V vsakem drugem primeru pomeni obojestransko oslabitev.“

Kdaj bo sprava moškega in ženske nepotrebna? Moški in ženska sta dva pola spola, nista pa dva pola odtujitve (da ostanemo razumljivi tudi filozofom), v kateri bi se moški počutil zadovoljnega in zadovoljenega, ženska pa nezadovoljno in nezadovoljeno. Nista pola te družbe, nista delitev in nasprotje v razvoju duhovnega živalskega kraljestva, v katerem bi bil moški duhovni del, ženska pa živalski. Ženska ne more osvoboditi te družbe in ne more se osvoboditi sama. Sama se lahko samo izenači, in izenačenje je cena in kompromis, ki ga je kapital vedno pripravljen sprejeti, saj je ta bastardna sprava le potencia enodimenzionalnosti družbe in človeka.

Govorimo o kapitalu, namigujemo na proletarijat kot materialno silo in pravi pol te družbe, tisti pol, ki bo razrešil vsa nasprotja te družbe in odgovoril na uganko zgodovine. Kdo je kapital, kdo proletarijat? Netransparentnost zgodovinske situacije onemogoča, da bi napravili popis prebivalstva v tem smislu, se izgovarja kritika. Sicer pa se razpored fronte itak jasno pokaže v vsaki posamezni bitki, kot je bila recimo študentska vstaja leta 1968, in če bo prišlo do revolucije, bomo že ugotovili, kdo je kdo in za kaj gre: taka nekako bi bila logika teorije o netransparentnosti, če jo razvijemo do konsekvenc. Toda to ni nikakršen izgovor za teorijo. Prvič je vprašanje, do kakšne revolucionarne situacije pride, če teorija brezglavo kritizira, ne da bi imela svoj materialni pasivni temelj. Drugič je vprašanje, komu se v primeru revolucionarne situacije jasno pokaže razpored fronte. Zgodovinske analogije nas uče, da je ob stihijski povezanosti revolucionarnih sil vedno kontrarevolucija tista, ki zavoha pravo naravo spopada in dejanski potek fronte. Kapital je ob obrambi samega sebe sposoben prave spiritualistične intuicije. Govoriti o netransparentnosti sedanjega zgodovinskega obdobja pomeni pripisovati zgodovini sami tistih sedem tančic, ki so v resnici sedem naglavnih grehov kritike same.

Ob ženskem gibanju pa se teoriji še posebej zastavlja vprašanje: kako v sedanjosti ženskega gibanja zastopati prihodnost proletarskega gibanja?

(Pripis h Marcusejevemu filozofskemu uvodu v Freuda; prosto po Chuang-Tzujevi zgodbi)

Obstajala je nekoč družba žab, ki je živel na dnu globokega, temnega vodnjaka, iz katerega ni bilo mogoče videti ničesar, kar je bilo na zunanjem svetu. Vladal jim je mogočni Boss Frog, zlohotni tiran, ki si je na precej dvomljivi osnovi, lastil ta vodnjak in vse, kar se je v njem plazilo in lezlo. Niti malo se ni potrudil, da bi si z delom pridobil hrano in si tako zagotovil obstoj, temveč je živel od dela tropa žab, s katerimi je delil vodnjak. In ta uboga bitja so pretolkla vse ure svojih temnih dni in še dovršen del zatemnjenih noči v zatohlosti in glenu, da so iskale majcne črvičke in ostale živalce, ob katerih se je Boss Frog neznansko redil.

Sem ter tja se je v vodnjak spustil ekscentrični škrjanček (sam Bog vedi iz kakšnih nagibov) in zagostolel žabam o vseh prečudovitih stvareh, ki jih je bil videl na potovanjih po širokem zgornjem svetu; o soncu, luni, zvezdah, o visokih gorah, ki se dotikajo neba, o dolinah, nasičenih s sadnim drevjem, o mogočnih viharinih morjih in sploh o vsem, zaradi česar je pravo veselje raziskovati neskončno praznino nad vodnjakom.

Kadarkoli je škrjanček prišel na obisk, je Boss Frog opozoril žabe, naj skrajno pazljivo poslušajo vse, kar jim ptiček kani povedati. „Kajti on vam pripoveduje,“ je razlagal Boss Frog, „o srečni deželi, kamor za nagrado odskakljajo vse dobre žabe, ko končajo to nadležno življenje.“ Naskrivaj pa si je Boss Frog seveda mislil (bil je napol gluhi, in niti malo ni bil prepričan ali je slišal pravilno vse, kar je škrjanček pripovedoval), da je ta čudaški ptič malce premaknjen.

Enkrat se je žabe že dalo premotiti s tem, kar jim je Boss Frog natvezil. S časom pa so postale vse bolj cinične do škrjančkovih izmišljotin in se končno zedinile v tem, da je škrjanček ne le malo, temveč kar precej premaknjen. Poleg tega so bili med žabami nekateri svobodno misleči duhovi (in vendar – le kdo lahko pove, od kod so ti svobodno misleči duhovi izšli?), ki so prepričali ostale, da je ta ptič le orodje, ki ga Boss Frog uporablja, da bi jih pomiril in zamotil s prikazovanjem slastnega posmrtnega življenja na nebu. „To pa je laž!“ so žabe ogorčeno pokvokovale. Eden med njimi – žaba filozof – je razvil izvirno in dokaj zanimivo teorijo o škrjančku. „Kar nam škrjanček tveži, pravzaprav ni popolna laž,“ je bila podmena žabe filozofa. „Niti ni kakšna traparija. To, kar nam škrjanček nenehno opisuje na svoj malce bolesten način, je v resnici prekrasen svet, ki bi si ga lahko mi sami naredili iz tega nesrečnega vodnjaka, samo če bi hoteli. Ko škrjanček prepeva o soncu in luni, to pomeni le nove, prečudovite oblike razsvetljav, ki bi jih lahko uvedli, da bi razblinili temo, v kateri živimo. Ko prepeva o širokem in vetrovnem nebu, to pomeni zdravilno prezračevanje, ki naj bi ga uživali namesto vlažnega in smrdljivega zraka, na katerega smo navajeni že od malega. Ko prepeva o naraščajoči omotici ob vrtoglavem vzpenjanju v nebo, to pomeni vse radosti osvobojenih čustev, ki bi se jih zavedeli, če ne bi bili prisiljeni zapravljeni svoja

Škrjanček in žabe

življenja v težaškem garanju. In kar je še najpomembnejše, ko poje o vzvišeni brezmejnosti in sprostitvi med ozvezdji, to pomeni svobodo, ki bi jo lahko imeli, ko bi nujnost, imenovano Boss Frog, za vedno sneli z našega vratu. Tako torej vidite: ptiča ni podcenjevati. Ali še bolje, treba bi ga bilo spoštovati in celo nagraditi, ker nam je vzbudil idejo o uporu zoper naše stanje.“

Tako so, po zaslugi žabe filozofa, dobile ostale žabe novo, priščno mnenje o škrjančku. Še več, ko je prišlo do revolucije (in do revolucije navadno vselej pride), so žabe celo izrisale škrjančkovo podobo na zastave in ko so korakale na barikade, so storile vse, kar je bilo v njihovi moči, da bi na svoj kvakajoč način kar najbolj verno posnemale škrjančkovo lirično petje. Ko je Boss Frog padel, je postal nekoč tako temni in zatohli vodnjak veličastno razsvetljen in opremljen z ventilacijo tako, da je postalo življenje v njem naravnost komfortno. Naj dodamo, da so žabe živele v privlačnem brezdelju ob prijetni spremljavi vseh čutnih učitkov – vse torej tako, kot je predvidel žaba filozof.

Toda ekscentrični škrjanček jih je še vedno obiskoval z zgodbami o soncu in luni ter zvezdah, o gorah, dolinah in morjih pa o visokoletečih dogodkih, ki jih je doživel.

„Morda,“ je modroval žaba filozof, „pa je tale ptič vendarle nor. Poleg tega je gotovo, da ne potrebujemo nikakršnih zamotanih besedil in sploh je blazno utrujajoče poslušati fantazije, ki nimajo povezave z dejanskostjo.“

Tako so se žabe nekega dne odločile, da škrjančka usmrte. Potem ko so to storile, so ga nagačile in postavile v svoj novi mestni muzej (vstop prost) ... na častno mesto.

Prevedel: David Plut

PRIPIS: PREVAJALEC JE MNENJA, DA BODO „PRAVLJICO“ ŠE NAJBOLJE RAZUMELI:

1. SINOLOGI
2. PSIHOLOGI (le-ti še najbolj)
3. ORNITOLOGI

Antonin Artaud o filmu

V skritem gibanju in v samem jedru žive slike sem že od zdavnaj opažal neko posebno kvaliteto filma. Film ima neko skrivnostno in nepričakovano stran, ki je v drugih umetnostih ni mogoče najti. Popolnoma smo lahko prepričani, da je vsaka slika, četudi je še tako trivijalna in dolgočasna, na platno preobrazena. Najmanjši detajli, najbolj nepomembni predmeti pridejo tu do svojega posameznega življenja in pomena; in to mimo in iznad vrednosti pomena samih kadrov, in izza misli, ki jo nosijo, in simbola, ki ga gradijo. Z izolacijo daje film predmetom drugačno eksistenco. Ti v progresiji postajajo vse bolj neodvisni in odcepljeni od običajnega predmetnega smisla. Listje, steklenica, roka živijo živalsko življenje in iščejo sebi koristno eksistenco. Do nepričakovane uporabe posnetih stvari pa pride s popačenji kamere. Ko slika pred nami izgine, posamezen detajl, ki smo ga do takrat podcenjevali, ujame našo imaginacijo z neko čudno silo, ki je povsem nasprotna občutenju, ki smo ga v filmu iskali. Obstaja pa tudi neka fizična opijanjenost, ki jo povzroči brnenje filma. Um je zadet, vendar svoboden kakršnih koli identifikacij. Film vsebuje neko stvarno moč, ki seže v zavest in tam odkriva možnosti, o katerih nismo niti sanjali.

Filmi so v osnovi razodetje nekega popolnega, grafično sporočnega, okultnega sveta. Od nas pa zavisi, ali bomo rešili uganko tega skrivnega življenja. Poleg enostavno zvezene filmske montaže

obstaja še boljše sredstvo, ki nam bo pomagalo, da bomo razrešili uganke v globinah zavesti. Nezmontirani filmi, vzeti tako, kakor so, na neki abstrakten način oddajajo od sebe določeno količino atmosfere, ki spodbuja k razodetju. Uporabljati jih, da se pripovedujejo zgodbe – zunanja akcija – pomeni odvzeti jim njihov najgloblji izvir in nastopiti zoper njihove najboljše cilje. Prav zato se zdi, da je film predvsem zato, da izrazi mentalne stvari znotraj zavesti, vendar to ne toliko z medigro slik kot z nečim veliko bolj otipljivim: s preureditvijo predmetov, individualne substance, brez posrednika in portretiranja. Film je dospel do preobrata v človeškem mišljenju ravno v času, ko jezik zgublja svojo simbolično moč in je zavest utrujena od simuliranja.

Jasno mišljenje ni zadostno. Življenje postavlja v okvire izrabljenega in zagnusene sveta. Vse, kar je trenutno dojemljivo – je jasno, vendar tisto, kar je trenutno dojemljivo, služi samo kot zunanja lupina življenja. To že poznano življenje je izgubilo simbolično moč in mi ga pričenjamo gledati kot oporekanje sveta.

Nedoumljiv svet se oblikuje in nastaja, išče, da pride do svetlobe. Film nas pelje bliže k telesnemu bistvu tega sveta.

Nikakor ne bodo na eni strani nastali filmi, ki predstavljajo življenje, a na drugi filmi, ki zastopajo delovanje uma. Življenje bo vse manj in manj bivalo ločeno od mišljenja. Neki skrit svet se dviguje k površini. Ker sta neumni red in oguljena jasnost filmu sovražnika, je prav on, bolj kot kakršnakoli druga umetnost, sposoben, da odkrije izraz tega sveta.

Prevedel Silvan Furlan

Tekst je preveden iz publikacije FILM I REVOLUCIJA DANAS, materiala za simpozij „Film u društvenim konfrontacijama“, ki je bil sestavni del FEST-a.

regis debray:

za osvoboditev sedanosti

od preteklosti

Nadaljevanje iz prejšnje številke

Nedavno smo dobili nauk žilavosti od Fidela, ki je bil več kot enkrat na robu propada. Moncada (1953), pristanek „granma“ (1956) in v manjšem obsegu spodrslijaj udarca v aprilu 1958 so drugi preokreti, ki bi mogli speljati večino mož, da bi šla domov in čakala boljnih dni. Kolikšno število žarišč, ustanovljenih v Guatemali pred konsolidacijo Zacapinih in Izabalovih gverilskih skupin?

Kaj malo uničenih ali podrtih? Koliko porazov v Venezueli, koliko izdajstev in sporov? Nič manj niso preživele gverilske sile, in začenjajo se znova, bolj srčno kot kdajkoli, morda se sam šele resno začinja.

Preokreti, ki jih je pretrpelo latinskoameriško revolucionarno gibanje, so v resnici malenkost. Če jih merimo v terminih kratkega rezdobja, ki je prolog velikim bojem jutrišnjega dne, če računamo na dejstvo, da nekaj let, ki so minila, odgovarja tisti dobi začetka in prilagojevanja, skozi katero morajo vse revolucije v svojih zgodnjih fazah. Zares, kar se zdi presenetljivo, je, da so bila gverilska gibanja zmožna preživeti toliko napačnih začetkov in toliko pomot, nekatere neizbežne in druge ne. V skladu s Fidelom je to osupljiva stvar in dokazuje obseg, h kateremu je gibanje vzpodbujeno z zgodovino. Pravzaprav moramo govoriti ne toliko o porazu kot o določeni razložitvi stagnaciji in pomanjkanju hitrega razvoja, katerega kon-

„Ali se je oboroženi boj zares zlomil? Ali so to njegovi prvi plodovi v Venezueli, Gvatemali, Kolumbiji, Ekvadorju? Ali pa so le praske, izrazi nemira, ki še ni rodil sadu? Izid današnjih bojev ni pomemben. Kar zadeva končni rezultat, ni važno, če je eno ali drugo gibanje začasno poraženo.

Kar je odločilno, je odločenost za boj, ki zori vsak dan, zavest potrebe po revolucionarni spremembi in gotovost v njeno možnost.“ (Che Guevara: *La guere de guerrilla, une methode* v *Souvenirs de la guerre revolutionnaire*, Maspero, Paris 1967)

V Latinski Ameriki danes politična linija, ki se, v smislu njenih konsekvenc, ne izraža kot natančna in čvrsta vojaška linija, ne more veljati za revolucionarno. Katerakoli usmeritev, ki se proglašja za revolucionarno, mora odgovoriti na to vprašanje: Kako vreči oblast kapitalistične države? Z drugimi besedami, kako zlomiti njeno hrbtnico, armado, stalno okrepljujočo se s severnoameriški vojaškimi pošiljkami. Kubanska revolucija ponuja odgovor bratskim latinskoameriškim deželam, ki ga je še vedno vredno študirati v njegovih historičnih podrobnostih. S sredstvi bolj ali manj počasnega izgraevanja, skozi gverilsko vojskovanje v ustreznih izbranih ruralnih conah, mobilnih strateških sil, nukleusa ljudske armade in bodoče socialistične države.

Katerakoli vojaška linija je odvisna od politične linije, katera jo

POVABILO

Premnoge politike, pesnike, kritike, nekulturnike, subkulturnike, pisatelje, čarovnike, čaravnice tudi, žive mrtve seveda, prevajalce, nadrejene, rejene, podrejene, avantgardne, backgardne, undergroundiste, revne, bogate, avtomobiliste, pešce, kolesarje, konjenike, majhne in velike, prijatelje sovražnike 10. nadstropja, muskontarje, neposlušne, brezposlušne, zaposlene, nezaposlene ampak zares vabimo na zbor sodelavcev TRIBUNE, ki bo v torek, 18. decembra ob 18. (1973) v prostorih redakcije, Trg revolucije 1, drugi štuk, vrata pod št. 86, v čim večjem številu.

TRIBUNA

sekvence so, med drugim, neizbežna spotikanja in napake na tej stopnji raziskovanja revolucionarnih koncepcij in metod, ki so nove, kljub njihovem varljivemu sorodstvu z ostalimi internacionalnimi izkušnjami.

Vsi odločilni revolucionarni procesi se morajo začeti in so se začeli z določenimi napačnimi koraki iz razloga, ki smo ga omenili: zato, ker so obstoječe točke začevanja tiste preostale od predhodnega zgodovinskega obdobja in so uporabljene, četudi podzavestno. Med vsemi temi napačnimi začetki so latinskoameriški najmanj škodljivi. V vsakem primeru je slo za prilagoditev tempa, ne da bi spremenili smer gibanja, za korekcijo taktike, ne da bi se odpovedali korektni strategiji principov. V takem času pridejo na dan globoke razlike med dvema taboroma.

V vsaki deželi, ki je izkusila revolucijo, se je zgodila konfrontacija med revolucionarji na eni strani in med reformisti ter bodočimi renegati na drugi. Po letu 1905 je pacifizem in defetistični duh dobil moč v ruski socialnodemokratski partiji. Lenin v azilu v Genevi in drugi so morali povzdigniti glasove, ne da bi zoperstavili reprezentativno demokracijo Dum delavski vstaji, pač pa da bi zoperstavili neusmerjeno vstajo dobro usmerjeni. Na Kitajskem je bilo potrebno po porazih v l. 1927 zoperstaviti, kakor so Mao in ostali storili, hitro vstajo v velikih mestih pod dominacijo Kuomintangovih sovražnikov, ne z obnovljeno pripadnostjo delavski vstaji, ampak z umikom na podeželje in Dolgim maršem – obliko boja, ustrezno kitajskemu pogojem. Po pogromu pri Moncadi 1953 Fidel in preživeli tovariši niso imeli v mislih opustitve principa oboroženega boja proti Batisti, toda dali so mu drugačno, korektnejšo vsebino. Za revolucionarja je neuspeh odskočna deska. Kot izvor teorije je bogatejši kakor zmaga: akumulira izkušnjo in znanje.

V Latinski Ameriki je nekaj let izkušenj v oboroženem boju bolj koristilo razkritju posebnosti objektivnih pogojev, kot predhodne dekade izposojene politične teorije. Zgodovinsko je Kuba vzpostavila začetno točko oborožene revolucije v Latinski Ameriki. To je začetna točka, marljivo ohranjena in utemeljena na korektni liniji, kar je bistveno.

izraža. Tako se je zgodilo, da so v zadnjih nekaj letih preizkusili druge vojaške usmeritve v samem oboroženem boju, pri čemer je gverilskemu vojskovanju bil dan povsem drugačen pomen. Bolj kot za osiromašene interpretacije kubanskega odgovora gre za uvožene politične, preoblečene v vojaške usmeritve in uporabljene v historičnih pogojih, zelo različnih od tistih, v katerih koreninijo. V mislih imamo: koncept oborožene samoobrambe; posebni način interpretiranja oborožene propagande in gverilske osnove in končno podreitev gverilske sile partiji kot samo eni komponenti več, pristete njeni organizaciji v mirnem času.

Če sodimo po rezultatih, so te koncepcije, ki so v mnogih krajih zadobile status vodeče politične smeri, v precejšnji meri ljudskemu oboroženemu boju vzele njegovo vsebino. Vredno je raziskati politične ideje, ki so jih navdihovale, in način, na katerega so nekatere bile izposojene od revolucionarnih izkušenj tujih Latinski Ameriki in njenim sedanjim pogojem.

Te negativne izkušnje nam morejo pomagati odkriti bistvene nauke, jih izpeljati tako iz faze vstaje kubanske revolucije in iz današnjih oboroženih bojev.

Prevedel Darko Štrajn

Pripis uredništva:

Objavljamo tekst Regisa Debraya iz knjige *Revolucija v revoluciji*, ki je bila teoretični izraz ideologije „tiers-mondizma“. Ta ideologija je zastopala mnenje, da revolucija lahko pride le iz tretjega sveta, in to z gverilsko borbo, ne pa z organizirano borbo množic. Regis Debray je v tej svoji knjigi formuliral ideje F. Castra in Che Guevare. Zdi pa se nam potrebno opozoriti na avtorjev nadaljnji idejni razvoj. Gre za to, da je bil R. Debray po polomu gverilske dejavnosti Che Guevare v Boliviji nekaj časa v zaporu, potem pa je odšel v Čile in podpiral ljudsko fronto Salvadorja Allendeja. Sedaj je R. Debray v Franciji, kjer se je vpisal v socialistično stranko in s tem zaenkrat končal svojo odisejajo od gverile do socialdemokracije.

brezplačno šolanje

Pri vpisu v prvi letnik oddelka za gradbeništvo na FAGG je dobil vsak bruc tri strani dolg seznam risalnega in tehničnega pribora. Ob seznamu je bila pripomba, „naj si slušatelj ta pribor priskrbe do začetka seminarja iz predmeta tehnično risanje“.

Seznam je nadvse zanimiv. Oglejmo si del tega, kar bo bruc gradbenik iskal po ljubljanskih (ali morda zamejskih) trgovinah:

tehnični svinčniki, skicirna peresa z držali, pisalna peresa, večje šestilo, manjše šestilo, ničelno šestilo, eno ali dve merski šestili, različna tuš-peresa, grafos garnitura, čopiči za vodene barvice, centimetrski merili, razmernik, komplet manjših risalnih trikotnikov, komplet večjih risalnih trikotnikov, krivuljniki, kotomer, T-ravnilo, risalna deska, večje in manjše posodice za vodene barvice, luknjač, garnitura šablon, leseni svinčniki raznih barv, grafitne mine, tuši, vodene barve, ostrila, risalni žeblički, limasti trakovi, najrazličnejši papir, logaritmično računal.

Vse v seznamu našete stvari, in sicer tiste povprečne kvalitete stanejo, kot vedo informirati ljubljanske papirnice, približno 1700 din.

Ta številka pa bi se bistveno povečala, če bi vključili še izdatke za knjige, skripta, priročnike in ostale pripomočke, saj gradbeniki v prvem letniku ne poslušajo samo tehničnega risanja.

Tega verjetno ni treba posebej komentirati. Primerjava, da znaša letos revalorizirana štipendija (ki je v večini primerov brucom tako ali tako nedostopna), in s tem družbeno priznani življenjski minimum študenta 1200 din, pove dovolj. Študij na naši univerzi ostaja kljub vsem prizadevanjem privilegij Ljubljančanov. FAGG je le ena od fakultet z neustrezno socialno strukturo. Ideja o študentu delavcu, ki naj bi v bližnji prihodnosti postal ekonomsko neodvisen od staršev (to je osnova ustrežnejše socialne strukture študentov na univerzi), ostaja v praksi le vizija.

Zapiski iz galerij I.

Nagrajenci reškega bienala mladih – Mestna galerija

Razstavniki ljubljanskih galerij sicer vztraja v kvantitativni kontinuiteti, amplitude njegovega kvalitativnega nihanja pa se med seboj močno razlikujejo. Selekcijo razstavljalcev oziroma njihovih umetniških del največkrat definirajo kriteriji, ki so vse prej kot estetsko-umetniški: srečujemo se z razstavami, ki imajo zgolj ideološko-politični pomen, ali takoimenovanimi kulturnopolitičnimi manifestacijami, v katerih je važnejše, kdo razstavlja, umetniškost razstavljenega objekta pa ima sekundaren značaj ali pa je sploh potisnjena v ozadje. Skrajni primer neodgovornosti do likovnega občinstva pa predstavlja subjektivni, managersko-mentorski kriterij nekaterih monopolistov slovenske likovne arene, ki z zlorabo svojega službenega položaja plasirajo v galerije in na svetovno umetnostno tržišče svoje „varovance“ in pri tem seveda pobirajo mastne denarce. Toda kaj več o njih ob drugi priliki.

Preselimo se sedaj v Mestno galerijo, ki nam je tokrat po seriji dolgočasnih, podvoprečnih priveditev izjemoma pripravila dokaj kvalitetno razstavo nagrajencev reškega bienala mladih. Udeležujejo se je štirje avtorji, Hrvata Ivo Friščić in Emil Robert Tanay ter Slovenca Metka Krašovec in Janez Logar. Relativno obsežen izbor iz njihovih slikarskih in grafičnih opusov vsekakor zasluži pozornost.

Ikongrafija Friščićevih barvnih sitotiskov in akrilnih platen izhaja iz geometriziranih struktur mehaničnih elementov – opredeljevalcev tehnološke civilizacije. Človeška figura je izginila, na njeno mesto je stopil dinamizem stroja, ki kljub svojemu mističnemu kaosu ohranja strogost čiste likovne forme. Prostorskost je poudarjena s harmoničnim ritmom barv, ki daje Friščićevi estetski imaginaciji specifično likovno značaj in dokazuje podrejenost racionalističnega principa emocionalno-kreativnemu umetniškemu procesu.

Pravo nasprotje Friščićevemu konceptu pa predstavljajo slike in risbe Emila Roberta Tanaya, čvrsto vezane na figuralno zasnovano. Barvna umirjenost in moreče vzdušje molka sta sredstvi, s katerima avtor interpretira medčloveške odnose in proučuje razmerja med človekom in predmeti, ki ga obdajajo. Fragmentarnost stanj, v katera so ujeti posamezni akterji, daje vtis, ali bolje, slutnjo neke metafizične resničnosti, ki lebdi nad nezmožnostjo vzpostavitev pristnega kontakta med lutkastimi ljudmi.

Vseh deset platen Metke Krašovec je posvečenih nemu najaktualnejših objektov sodobne senzibilnosti – postelji. Funkcija postelje kot slikarskega-upodobljenega objekta je tokrat dvojna: v likovnem smislu idealna za študij chiaro-scuro svetlobnih efektov, kontrastov svetlobe in sence v gubah draperije in nedefiniranosti ozadja, ter simbolično-aluzivna v smislu ironiziranja seksualne nestrpnosti, ki preveva našo eksistenčno izdnevavdanskost.

Opus Janeza Logarja se oblikovno in vsebinsko razhaja v dvojnosti med popartističnimi figuralnimi tendencami in vizualnimi raziskavami reminiscenc geometrijske abstrakcije. Ustvarjalčeva prizadevanja so uspešnejša v prvi smeri, predvsem zaradi naglašene angažiranosti in komunikativnosti, medtem ko se njegovi neokonstruktivistični eksperimenti izgubljajo v prenasičenosti svetovnega umetnostnega trga s podobnimi proizvodi.

Brane Kovič

VIVE LA BAGATELE

ALI

O KAVARNIŠKI FILOZOFIJI

(Nadaljevanje iz številke 1-2)

2. poglavje: ANALIZA KAVARNIŠKEGA FILOZOFA

Mislím, da je kot metodološko izhodišče in za odstranitev nekaterih nesporazumov najprej potrebnih nekaj uvodnih pripomb:

Ni namreč vsakdo, ki se zapije in potem blebета, kavarniški filozof. Nikakor ne. In ni kavarniška filozofija le prijetna debatica med razgretimi prijatelji zvečer v razsvetljeni kavarni, ko se v kozarcih blíska pijača in se nam kar vrti v glavah od zadovoljstva in ugodja. Je kavarniška filozofija taka stvar, da zahteva celega človeka, z vsemi njegovimi kompleksi in napakami; čim več vsega ima, tem boljši kavarniški filozof je. Morda bi lahko rekel še več: kavarniška filozofija je način življenja.

Res pa je tudi to, da se kavarniški filozofi sami nikdar ne imenujejo tako. To se da razvozlati šele iz njihovih besed. In priznam, da se tudi iz mojih besed da marsikaj razvozlati.

Se kavarniška filozofija javlja le pri propadlih existencah. O tem, ali je vzrok ali posledica tega propada, bom že še govoril, a na drugem mestu. No, in tem osebama, ki so že tako ali tako propadle, se niti več ni treba niti se več nočejo ravnati po zakonih stvarnosti, odnosno po zakonih normalnega mišljenja in življenja, ampak so to ljudje, ki si lahko stvarnost izmišljajo.

1.

Celoten kavarniški filozof sestoji iz več delov; mislim, da je analizi najbolj dostopen fizični del, torej obstoj človeka kot psihofizične enote: njegovo telo in njegove življenjske funkcije, fizična in socialna sredina, v kateri človek živi, jezik in vsakodnevno družbeno obnašanje tega posameznika. Opozoril bi še na to, da znanost lahko kavarniškega filozofa proučuje le znotraj te sfere.

Če se torej lotimo dela in proučujemo življenje teh ljudi, kar pa je zelo naporno delo, pridemo do zelo čudnih rezultatov. Naj vam kar navedem primer:

Berač Matevžek: Rodil se je leta 1912 v nekem majhnem starinskem mestu. Je bil sosed in vrstnik mojega očeta. Takrat je bilo to še zelo čudno mesto. Same stare sive hiše, polne temačnih in mrakobnih hodničkov in sobic. V teh hišah pa je kaj rado, in to zelo pogosto, strašilo. Še v času moje mladosti so se v naši hiši vsaj v dveh sobah dogajale prav čudne stvari. Je v neki obokani sobici, kjer se je leta 1922 obesil slaboumni stric mojega očeta, kaj pogosto strahotno vzdihovalo in stokalo. Strašila pa je tudi moja že zdavnaj umrla prababica, in to nekaj časa zelo pogosto. Bilo pa je tako: najprej smo v zgornjem nadstropju zaslišali težke podrsavanje korake. In smo vsi onemeli. Potem je še nekaj časa zgoraj šuštel, včasih pa je moja rajnka prababica v besu celo tolkla s svojo sprehajalno palico ob tla. Ampak, še prej pa je bilo menda še mnogo huje. In zato menda ni prav nič čudnega, če so bili prebivalci tega mesteca malo zmedeni in če je bilo toliko krvoskrunstev, bebčkov in še drugih takih reči.

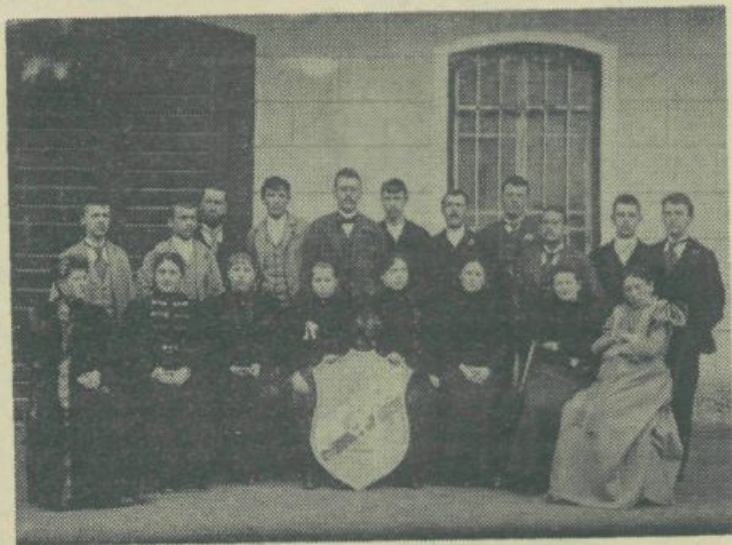
In tu torej se je leta 1912 rodil Matevžek. Njegovega očeta ni menda nihče poznal, a ljudje so namigovali, da je to njegov stric, torej materin brat. Vendar pa je bil deček, če izvzamemo seveda njegov čudni pogled, ki je nekoliko spominjal na teleta in nekakšne napade, ti pa so se pojavljali samo občasno, prav bister. In ker doma denar ni bil problem, so ga poslali v šole. Tam se je tudi spoznal in spoprijateljil z svojim očetom, čeprav moja babica ni prav rada videla, da sta preveč tičala skupaj. Tudi ko sta odšla študirat na Dunaj, sta bila še vedno velika prijatelja. Iz tega obdobja je tudi priložena slika, oba sta bila člana nekega slovenskega pevskega zbora.

Prvi z desne je moj oče, poleg njega pa stoji Matevžek. Je bil lep poleten dan. Moj oče je posedal v svoji prijazni študentski sobici, zdolgočaseno zrl v muho, ki je postopala med po mizi raztresenimi krušnimi drobtinami in poslušal hrumenje velikega mesta, ki je skoz odprto okno s poletnimi vonjavami vdiral v tiho sobico. Potem je vstopil Matevžek. Oči so se mu nekam čudno bleščale, kajti imel je enega svojih napadov. Muha je v hudi slutnji zbežala z

mize in pričela pobrenčavati po sobi. Matevžek je zlobno frcal drobtine v mojega očeta ter vztrajno molčal. To je mojega očeta razbesnilo, zgrabil je skorjo kruha na mizi in jo zalučal Matevžku v glavo. Ta pa je zarjul, odprl svoj žepni nožek in planil nadenj. Ko ga je urezal v kazalec na desni roki, je zbežal. Muha je odbrenčala nekam skoz okno: v sobi je ostal samo moj oče in z grozo zrl v svoj krvav prst. Rana sicer resda ni bila nevarna, toda brazgotina je mojemu očetu ostala do konca življenja.

In zaradi tega dogodka sta se tudi razšla. Pozneje so vedeli povedati, da je Matevžek pričel popivati z raznimi čudnimi družčinami, da je obesil študij na klin in da se druží z buzeranti. Nato so vse sledi za njim izginile. Domov se je vrnil šele nekaj let pred drugo svetovno vojno. Vrnil pa se je v svoji dokončni obliki, v obliki berača Matevžka: razcapanec, vedno sključen in malo slinast, visečih lic, poraslih s trdimi sivimi ščetinami, in rdečih oči. Z eno besedo: grozoten. Prej so matere strašile otroke z nekim grobarjem Nacetom, odslej pa vedno le z beračem Matevžkom.

Potem se je potuljeno plazil po ulicah in raznašal časopise. Beračil menda ni nikoli, a vseeno so mu vsi pravili berač Matevžek. Mati mu je od žalosti umrla. In v hiši je ostal popolnoma sam. Jo je zaklenil, stanoval je le v eni izmed spodnjih sob.

Vsak torek in četrtek so se zbrali v neki kavarni berač Matevžek, moj oče, neki štacunar z velikimi sivimi brki, gospod Medved, znamenit po tem, da je delal večno kolo, neki star buzerant, ki je bil zelo vnet zbiralec nagačenih ptic, in neki živinozdravnik. In so se kregali in filozofirali, nekoč so se baje celo stepli; le berač Matevžek je vedno molčal. Ko pa se je bližala ura, ko je bilo treba domov, je povzel besedo, in vsi so se strinjali z njegovo odločitvijo; tak ugled je imel kot filozof.

Ampak sploh ni bil tako nedolžen in simpatičen, kot se zdi na prvi pogled. Je bil namreč seksualni manijak. Zelo rad je videl, da so mu nežne otroške ročice vzbujale ogromnega, grozotnega kurca. Našo družino je tako nekega opoldneva zasačil v farni cerkvi. Je bil lep dan, vroč in prašen, in ljudje so izginili po hišah. Mi pobalinički, stari kakšnih osem let, pa smo se z nekakšnim strahospoštovanjem plazili bosih nog po hladnem, skoraj mrzlem tlaku v mračni, prijetno ohlajeni cerkvi. Težki in žalostni pogledi so s pozlačenih slik strmeli v nas in nas napolnjevali kar z nekakšno gro o. Nakar zaslišimo od vrat sem hehet. Pogledamo: berač Matevžek je počasi zaprl vrata in se s hrptom naslonil nanje, se še enkrat zahehljal in tiho zasikal, da nas bo spustil šele, ko mu ga bomo vrgli na roko. Mlajši smo zacvilili: „Kaj je rekel?“ Starejši pa so zavpili, naj damo mir. Potem smo zbežali v zakristijo, kjer sta bila spravljeni dva koščka obleke svete Terezije, a so bila vsa vrata zaklenjena; potem smo zbežali za oltar, kjer so bile obešene razne lesene noge in pasovi za invalide in zahvale SVETI ANI in podobne stvari, a tudi tam ni bilo rešitve. Berač Matevžek je slonel na vratih in se

hahljal. Iz odprtega hladnega razporka pa mu je visel ogromen, skoraj sajasto črn ud, iz katerega mu je na dolgi lepljivi niti visela kapljica nekakšne sluzi. Popolnoma podobno sluz so si pred nekaj dnevi, ko sem bil v živalskem vrtu, vlekli iz lulčkov opice, potem ko so prenehale onanirati. Opice so to sluz tudi jedle. Mi pa smo takrat kar cvilili od groze. Potem pa je Franci, neki fant, ki je bil največji lump med nami, (za deset dinarjev je splezal na pet metrov visoko kužno znamenje in smo mu to vsi na tihem zavidali), potegnil čez dlan trenerko (kajti takrat smo trenerke zaradi nizke cene in trpežnosti zelo veliko nosili) in mu potegnil nekajkrat po lulčku gor in dol. Berač Matevžek je kar godel od zadovoljstva. Mi pa smo izrabili priložnost in švignili mimo njega na prostost.

Ampak dve punčki pa nista imeli takšne sreče. Ulovil ju je za pokopališkim zidom in ju prisilil, da sta mu valjali tisto gnusobo več kakor četrt ure po rokah. Sploh pa je bila ta zadeva tudi na policiji.

Drugače pa je berač Matevžek zelo rad bral časopise. In bral je tako, da je prebral vse, od prve do poslednje črke. Kot sem že prej omenil, je časopise raznašal tudi po hišah. Vedno pa je tudi vse časopise, ki jih v trafikah niso prodali, znosil domov v svojo sobico. Kmalu jih je imel toliko, da ni več mogel niti spati na postelji. In so se še naprej kopičili; in so se kopičili, dokler leta 1965 niso zavzeli že skoraj vse sobe. Le tik pod stropom je bilo še trideset centimetrov prostora. Spal je na vrhu tega kupa; v malo globljih plasteh so živeli razni knjižni molji, klošči in podobne žuželke, še niže so imele svoje rove miši in podgane, vendar pa je bilo vse tako ureje-

no, da ni nihče nikogar motil in da sta vladala popoln mir in sožitje. Usodnega dne, 22. avgusta, je ob sveči, kajti v sobi ni imel električne razsvetljave, bral pozno v noč. Zaspal je med branjem, sveča je dogorela, kup pa se je vnel. Sicer so ga rešili, kajti kup ni mogel zagoreti s plamenom in je samo tlel, tako, da opekline sploh niso bile smrtno, ampak kljub vsemu je umrl dva dni po tem nesrečnem slučaju, torej 4. avgusta, v bolnišnici zaradi zastrupitve s strupenimi plini. Ko so gasilci skidali vse tiste časopise, so izjavili, da takšne svinjarije še nikdar niso videli.

Takih primerov bi lahko našli še mnogo, a rezultatov v smislu znanstvenih generalizacij bi bilo žal kaj malo, če že ne bi bili popolnoma nemogoči. To pa ne drži in eden samem, edinem primeru: vedno lahko opazimo, da kavarniška filozofija in seveda tudi kavarniška umetnost, in to v glavnem le tista najboljša, vedno deluje kot kakšen čaroben, magičen brisalec madežev. In jih ne pere, temveč jih dela pomembne, veličastne. Takšen slab sloves, potem ko se dvigne do zvezd, ti kot kavarniškem filozofu postane tako koristen kot tudi dober. Npr.: če si impotenten, je najbolje, če postaneš budist, in ko skušaš doseči nirvano, ti je impotenca samo v korist. Prav tako tudi, če si umetnik, skoraj moraš biti homoseksualec, saj to daje osebi prav poseben čar.

Torej edina ugotovitev analize prvega aspekta kavarniškega filozofa kot telesne psihofizične enote nam je pokazala, da je nujno potrebna določena mera pohabljenosti, pa naj bo telesna ali pa duševna. Nadčlovek res morda lahko naredi vse, ne more pa postati kavarniški filozof. To je privilegij nas, malih ljudi.

Zapiski iz galerij II.

Ob razstavi sodobne japonske umetnosti v Moderni galeriji
TRADICIJA JE MRTVA – ŽIVELO EPIGONSTVO!

Srečanje s sodobno japonsko upodabljačo umetnostjo je marsikomu razblinilo iluzijo o specifičnosti in avtonomnosti vzhodnjaškega umetnostnega izročila. Popolnoma razumljivo je, da od japonskih ustvarjalcev nismo pričakovali posodobljenih variant ukijo-e lesorezov ali kakemono-krožnikov, vendar je kljub temu presenetljiva njihova podrejenost zahodnjaškimi oz. ameriškim estetskimi shemam. Razširjenost komunikacijskih medijev in podobna ekonomska struktura sta moderni japonski umetnosti vtisnili svoj neizbrisni pečat ter dokončno izkoreninili svojskost izvirne in bogate kulturne dediščine, razen na nekaterih področjih (zlasti v grafiki), ki so že v preteklosti dajala pobude evropskemu likovnemu ustvarjanju. Sprejemanje in nekoliko zapoznelo prilagajanje ameriških popartističnih modelov japonski duhovni strukturi se le redkokdaj posreči, nastali produkti so po svojem idejnem izhodišču neizvirni, včasih celo epigonski, čeprav samostojno gledani, izločeni iz slogovne šablone, predstavljajo dosežek določene kvalitete.

Najkvalitetnejše eksponate razstave najdemo med grafičnimi listi, kot so npr. Kazumarovi reliefni tiski, Kimurine serigrafije ali cikeli „Iz 7 smrtnih grehov“ Ikede Masua. Japonski umetniki se srečujejo z istimi vsebinskimi problemi kot njihovi kolegi na zahodni polobli, a jih v večini primerov doživljajo z večjo prizadetostjo: odkrivajo odtujevanje in razčlovečenje, ki ju prinašata urbanizacija in industrializacija, prevzema jih mistična moč mehanizmov, šokirani so od ekspanzije erotizma. Zanimive so po svoji zasnovi grafike Akire Matsumota – avtor je uspešno prenesel v grafični medij pridobitve konceptualistov. Konceptualizem kot ena izmed konsekvenc pop-arta je izrazito prisoten tudi v slikarstvu in trodimenzionalnih umetnostnih objektih, bodisi da eksistira v samostojni obliki, bodisi da se pojavlja kot sinteza obeh prenašalcev umetniškega sporočila ter tako oblikuje ambientalno celotnost. Pri slikarjih, kot je npr. Nakano Takao, zasledimo odmeve geometrijske abstrakcije s poudarkom na raziskovanju avtonomnih vrednosti barve, medtem ko se Sekine Tamio v značilnem, risarsko pojmovanem slikarstvu ukvarja s problemom figure v prostoru. V celoti sega razpon prezentiranih slik od tako imenovanega minimal-arta prek hiperrealističnih poskusov do psihedeličnih barvnih eksplozij.

V kiparstvu prevladuje esteticizem v formalno pozitivnem smislu kot npr. v „Beli poeziji“ Keika Suzukija, kot antiestetsko negativiteto pa je Kenzo Baba v razstavnem prostoru postavil pravi električni stol, ki pa kljub svoji očitno angažirani funkciji grozljivega spremljevalca potrošniškega životarjenja ne more zanikati svojega izvora – Amerike šestdesetih let in Andyja Warhola. Da pa obiskovalci razstave ne bi pozabili, da imajo opravka z japonsko umetnostjo, so organizatorji postavili ob vhod dve lični ikebani in pripravili nekaj demonstracij čajne ceremonije . . .

Brane Kovič

Ali je res največje mesto v naši ljubljeni domovini Dunaj? Kakor lahko razvidimo s plakata Mladega turista, je. Zaključek: Če je vse to res, potem gotovo ni več koroškega vprašanja.

Prijetno branje za vsakogar!

JOŽE KOŠIR

PLESALCA

Ta knjiga s svojimi senzacionalnimi posegi na področje ljubezni prikazuje ljubezensko zgodbo dveh mladih v socializmu. To ni sentimentalna love story ameriškega tipa, to je ljubezenska zgodba dveh mladih, ki doživljata svoje trenutke sreče in nesreče v moderni socialistični družbi. Govori o trenutkih, ki odločajo o ljubezenskem obnašanju mladih, o zmagah in porazu, o življenju in smrti, predvsem pa o primeru dveh, ki jih v knjigi srečamo pod imenoma Vanja in Smiljan.

Knjiga bo izšla prihodnji mesec v založbi Kulturnega ateljeja Slovenije.

Kulturni atelje Slovenije
Založniški oddelek

CMT
**MLADI
TURIST**

CELOVŠKA 49
MOŠA PIJADE 22
LJUBLJANA

IZLET

z: **IKE & TINA TURNER**

OGLED
KONCERTA

DNE 17. XI.

v-NA: DUNAJU

CENA: _____

PRIJAVE DO: 16. XI. NA TEL: 312-185

SPOZNAVAJ DOMOVINO IN SE BOLJ
LJUBIL